

Tyvärr är det ju just de högutbildade och högavlönade som står för de största ekologiska avtrycken.

ARJEN WALS SIDAN 30

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET/#5 NOVEMBER 2017

ORDLÖS KONST

**PREFEKT VILL SE FLER
MÖTESPLATSER**

NYHETER

**De tjänar
mest på GU**

NYHETER

**Nya ledningen
på plats**

REPORTAGE

Gåtan: Bob Dylan

Roadshow för att komma närmare verksamheten

Utvecklingen av universitetet är ju ett lagarbete.

Foto: JOHAN WINGBORG

T IDEN RUSAR OCH vi är redan inne i november. Genom ett aldrig sinande händelseflöde skolas prorektor Mattias Goksör och jag in i våra nya roller. Det är inbjudningar som

ska sorteras, möten som ska beviljas, nya människor att lära känna, presentationer som ska planeras och genomföras, beslut som ska tas, välkomsttal som ska hållas, telefonsamtal och mejl som ska besvaras, konferenser som ska besökas och resor som ska genomföras.

Det viktiga, tror jag, är dels att hitta en bra balans mellan internt och externt arbete, dels att kunna prioritera bland allt det som vi gör och vill göra. Jag vet att jag inte är den första att påpeka att om vi lägger till något måste vi samtidigt överväga om det är något som kan tas bort.

JUST NU ÄR JAG mest nöjd över att vi lyckats rekrytera tre nya och mycket kompetenta personer till vår universitetsledning. Det är Anna Lindholm som blir ny universitetsdirektör, Göran Landberg som tar över vicerektorsposten efter Staffan Edén och Fredrika Lagergren Wahlin som blir vicerektor för samverkan. Universitetsledningen är därmed komplett. Alla tre tillträder 1 januari 2018.

Att utveckla och stärka universitetet är, som jag påpekat vid ett flertal tillfällen, ett lagarbete. Det är därför viktigt för mig att få veta mer om vad som pågår runtom i organisationen. Planen är därför att jag, tillsammans med övriga universitetsledningen, nu ska

komma ut i verksamheten och träffa er medarbetare där ni finns.

Startpunkten för vår "roadshow" blir höstens verksamhetsdialoger där vi träffar dekanerna och deras ledningsgrupper. Det primära syftet är att följa upp aktuella handlings- och verksamhetsplaner men självklart tar vi även upp annat som kan vara aktuellt. Vi börjar med Utbildningsvetenskapliga fakulteten och IT-fakulteten den 10 november och avslutar med Humanistiska fakulteten 19 december. Under hösten kommer vi också att träffa Universitetsbiblioteket och Gemensamma förvaltningen.

I VÅR BLIR DET platsbesök på institutionerna och de nationella enheterna. Vår tanke är att fakulteter och institutioner får i uppdrag att planera ett program där de visar/tar upp sådant som de ser som intressant och relevant. Som en del av vår turné kommer vi även att besöka de andra västsvenska lärosätena men det får bli lite längre fram.

Jag ser verkligen fram emot att personligen få träffa så många av er medarbetare som möjligt. Att tillsammans med er få möjligheten att diskutera angelägna frågor är inte bara trevligt. Det är helt enkelt en framgångsfaktor för den framtida utvecklingen av Göteborgs universitet.

EVA WIBERG

RED Lever vi som vi lär?

I DETTA NUMMER av GU Journalen porträtterar vi den holländske professorn Arjan Wals som jobbat vid Göteborgs universitet under ett par år. Han ställer ett antal besvärliga frågor om vi akademiker verkligen lever som vi lär, när det handlar om att ställa om till ett mer hållbart samhälle. Hur kommer det sig exempelvis att vi fortfarande flyger till Stockholm,

när det finns bra alternativ? Arjan Wals uppmanar oss att ifrågasätta varje enskild flygresor: På vilket kommer just den resan att långsiktigt minska det ekologiska avtrycket? Verkligen förändring kommer inifrån, vilket bör leda till att var och en ifrågasätter sitt eget handlande och sina invanda mönster, vare sig det handlar om maten vi äter, hur vi tar oss till jobbet, hur klassrummen

är organiserade eller hur vi reser i tjänsten eller privat. Så nästa gång du bokar en konferensresa till Tokyo, Toronto eller Kapstaden, fundera en stund på om du hade kunnat uppnå det du ville utan att resa över halva jordklotet. Hur kan vi alla bidra till en mer hållbar planet?

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

28

Valle Erlings band spelade Bob Dylan på Jonsereds herrgård.

UR INNEHÅLLET

NYHETER 04–18

- 04. Vem tjänar mest på GU?
- 06. Vi måste påvisa vår relevans, säger Fredrika Lagergren Wahlin.
- 08. Samverka som en orkester! uppmanar Göran Landberg.
- 09. GU går plus med 90 miljoner.
- 10. Anna Lindholm tar över som universitetsdirektör.
- 12. Ny satsning på introduktion i tyska, franska och spanska.

- 14. Spökskrivare – ett annat sätt att fuska.
- 15. Akademisk integritet imponerade på serbiskt besök.
- 16. Virtue får 3,1 miljoner från EU.
- 17. Hotade forskare får stöd.
- 18. Kär på jobbet.

PROFILEN 20–23

- 20. Ny prefekt dansar in.

REPORTAGE 24–35

- 24. Fokuserat ljus hjälper museerna skydda konst.
- 27. GU-forskare publicerar i internationellt uppslagsverk.
- 28. Det finns fortfarande något att säga om Bob Dylan.
- 30. Gör om utbildningarna från grunden! menar Arjen Wals.
- 32. 15-årigt översättningsarbete äntligen klart.
- 34. Nya doktorer intar scenen!

FOLK 36–44

- 36. Debatt: Hur ska GU hantera nazister?
- 38. Tysk forskare attraheras av Göteborg.
- 40. Nytt om folk.
- 42. Bradley bakar med hela Sverige.
- 43. 55-årig löparsensation.
- 44. Ögonblicket: insamling till barn i Kenya.

Ökad glidning mellan högst och lägst löner

Det är snart dags att förhandla om nya löner. Facken och arbetsgivaren ligger i startgroparna för en ny omgång. Vilka grupper av anställda tjänar mest och minst? Och vilka har varit de stora vinnarna sedan 2015? Det har GU Journalen tagit reda på.

GU JOURNALEN HAR bearbetat lönestatistik från personalenheten som visar skillnaden i medianlön för samtliga grupper (minst 8 individer) från september 2015 jämfört med samma månad 2017. Vilka grupper har fått störst utdelning i lönekuvertet?

Sammantaget har nästan alla grupper fått en högre löneökning än 4,0 procent sedan 2015.

Gästlärare ligger i topp med en löneförhöjning på 24 procent på tre år, sedan följer EU-doktorander med 14 procent. Men om man bortser från mindre grupper, om cirka 10 personer, har systemutvecklare haft en väldigt stark löneutveckling, 9,4 procent. Det gäller även utbildningsamordnare och gästprofessorer. Andra grupper, på botten av listan, har haft en betydligt sämre löneutveckling, bland annat servicetekniker, amanuenser och projektassistenter.

SACO-S ANSER att det är svårt att dra några stora slutsatser på en övergripande nivå, men på fakultetsnivå har många av de utlovade satsningarna på den undervisande personalen ute på institutionerna uteblivit.

- Det har absolut skett förbättringar över tid, men spridningen och variationen är mycket stor inom universitetet. Vi menar att det krävs en samlad satsning på vissa personalkategorier som har halkat efter jämfört med universitetet både i

Lund, Stockholm och Uppsala, säger Catrine Folcker, ordförande för Saco.

Mikael Brisslet, vice ordförande för Saco, framhåller att det är viktigt att våga göra satsningar på vissa grupper.

- Det är bra att vi äntligen börjar diskutera lön.

Saco ligger nu, i likhet med de andra två facken, i startgroparna för få till ett lokalt avtal. Det är mycket som ska hinnas med.

Vi menar att det krävs en samlad satsning på vissa personalkategorier som halkat efter ...

CATRINE FOLCKER

- DET BLIR EN tuff RALS 2017 då GU:s målsättning är att alla löner ska vara färdigförhandlade första delen av 2018, vilket innebär att det under några månader ska genomföras cirka 3 000 lönesättande samtal med Saco-S-medlemmar.

Catrine Folcker tycker det är hög tid att GU får igång en lönepolitisk diskussion. I den ingår frågor om lönespridning, flyktrisk och konkurrens.

- Den nya ledningen är positiv till att jobba mer med de lönebildan-

Fakta lönegapet

2015 var lönegapet mellan högst och lägst medianlön 45 200 kronor. Tre år senare hade det vuxit till 50 050 kronor. Lönespridningen i absoluta tal har ökat. Löneökningen var 7,7 procent för de tio grupper med högst lön. Men bland de tio grupper med lägst lön var ökningen endast 2,9 procent.

Vem har högst respektive lägst lön?

En seniorprofessor (med 20 procent tjänstgöring) har en månadslön på 150 000 kronor. Lägst lön har en forskningsassistent med en månadslön på 18 000 kronor.

Så mycket tjänar den högsta ledningen?

Rektor: 117 000 kronor
Prorektor (inkl. tillägg): 85 500 kronor
T.f. universitetsdirektör: 91 200 kronor

de frågorna. Vi ser fram emot den diskussionen.

Salima Khamchane är ordförande för Seko som i huvudsak organiserar teknisk-administrativ personal vid GU. Den största gruppen är lokalvårdare med en medianlön på 23 000 kronor. Löneökningen var 4,4 procent, snäppet bättre än snittet.

- I procent ser det ganska bra ut, men med tanke på att många jobbar deltid upplevs kanske inte löneökningen i kronor särskilt stor för den enskilda individen. Det är många som jobbar deltid inom lokalvården som gärna skulle vilja jobba heltid.

Peter Brandt, ordförande för OFR/S, tycker det är svårt att dra några slutsatser på en övergripande nivå.

- Vi behöver genomföra fördjupade analyser och kartläggningar för att kunna säga något om utvecklingen, säger Peter Brandt, som ser fram emot att få igång en diskussion av en samlad lönebild på hela GU under perioden 2017-2020.

ARBETSGIVAREN VILL inte heller kommentera kartläggningen utan ger en mer generell förklaring av hur löneprocessen går till vid GU samt hänvisar till lönesättande chef.

"Att utifrån redovisad statistik av förändring av medianlön över en mätperiod kunna dra några generella slutsatser är inte möjligt då det kräver en djupare analys av ett antal påverkande faktorer", skriver Lena Csörgei, utvecklingsledare på personalenheten, i ett mejl.

ALLAN ERIKSSON

Högst och lägst lön vid GU

TJÄNSTEBENÄMNING	Antal individer	Antal heltidssekv.	Median	Löneökning
Professor, Gäst	30	8	70 250	8,1%
Seniorprofessor	56	23	65 350	5,5%
Kanslichef	9	9	61 600	4,4%
Professor/Överläkare	87	85	61 300	4,8%
Chef	11	11	60 000	3,7%
Professor	418	400	59 950	3,1%
Senior Rådgivare	8	5	56 350	Inga jämf.
Univ Lekt/Överläkare	9	9	55 600	8,8%
Professor Adjungerad	8	3	54 500	10,4%
Sektionschef	13	13	53 000	Inga jämf.
Univ Lekt/Övertandl	17	17	52 200	5,3%
Utvecklingsledare	8	8	48 650	Inga jämf.
Gästlärare	16	10	48 063	23,8%
Administrativ Chef	40	40	46 100	6,0%
Personalspecialist	10	10	44 650	5,0%
Forskningsrådgivare	13	13	44 600	4,2%
Universitetslektor/Sjuksköterska	21	21	44 520	7,2%
Universitetslektor	976	884	43 100	4,3%
Utredare	8	7	41 400	-1,4%
Universitetslektor, Biträdande	73	72	41 000	2,2%
Forskningsamordnare	12	11	40 900	5,3%
Fakultetssekreterare	8	8	40 650	Inga jämf.
Verksamhetsarkitekt	8	8	40 200	Inga jämf.
It-Infrastrukturspecialist	15	15	39 000	Inga jämf.
Utbildningssamordnare	15	14	38 500	8,8%
Projektleddare, Administrativ	29	25	38 500	Inga jämf.
Redaktör	9	9	38 000	7,3%
Forskare	465	389	38 000	3,5%
Forskningsingenjör 1.E	33	30	37 700	5,8%
Systemförvaltare	16	16	37 650	Inga jämf.
Systemutvecklare	24	22	37 600	9,4%
It-Samordnare	15	15	37 500	Inga jämf.
Forskarassistent	71	68	37 150	-0,4%
Personalhandläggare	50	49	37 000	4,2%
Universitetsadjunkt	453	334	37 000	5,7%
Ekonom	79	77	36 800	2,2%
Handläggare	9	8	36 600	7,7%
Kommunikatör	82	80	36 500	5,8%
Provetvecklare	26	20	36 400	4,3%
Universitetsadjunkt, Adjungerad	36	13	36 400	7,7%
Projektsamordnare	29	28	36 000	3,5%
Statistiker	20	19	35 925	3,4%
Administrativ Samordnare	23	23	35 800	3,2%
Samordnare	16	16	35 750	Inga jämf.
Internationell Samordnare	11	11	35 500	4,8%
Sjuksköterska	8	5	35 485	Inga jämf.
Studievägledare	59	57	34 800	3,6%

TJÄNSTEBENÄMNING	Antal individer	Antal heltidssekv.	Median	Löneökning
Forskningsjuksköterska	9	8	34 650	Inga jämf.
Utbildningshandläggare	65	63	34 650	3,7%
Internationell Handl	12	12	34 450	1,1%
It-Supporttekniker	27	27	34 300	Inga jämf.
Postdoktor	201	200	34 200	1,8%
Systemadministratör	23	22	34 000	0,1%
Forskningsadministratör	30	26	33 600	6,5%
Intendent	9	9	33 400	5,3%
Koordinator	9	8	33 400	1,4%
Universitetsbibl	127	126	33 300	2,9%
Webbredaktör	8	8	33 050	0,6%
Forskningslaborant	23	22	32 800	4,6%
Examenshandläggare	14	14	32 600	3,7%
Forskningsingenjör	43	40	32 600	3,1%
Ekonomadministratör	55	55	32 050	4,7%
Registrator	8	8	31 650	2,4%
Personaladministratör	26	25	31 650	2,8%
Datasamordnare	10	10	30 900	5,0%
Institutionsadministratör	16	15	30 900	6,6%
Utbildnings Adm	77	75	30 800	2,9%
Doktorand/Projektassistent	31	30	30 507	0,7%
Laboratorieassistent	27	27	30 300	5,0%
Säkerhetstekniker	9	9	30 100	Inga jämf.
Av-Tekniker	9	9	30 000	5,4%
Antagningshandläggare	21	21	30 000	7,0%
Administratör	53	51	30 000	1,4%
Forskare Bitr	101	83	30 000	3,6%
Tekniker	45	38	29 900	4,3%
Biomedicinsk Analytiker	15	14	29 800	Inga jämf.
Studieadministratör	58	55	29 700	4,7%
Undersökningsledare, Bitr	8	8	29 600	2,1%
Receptionist	19	19	28 800	3,8%
Biblioteksassistent	17	16	28 300	7,2%
Projektassistent, Adm	12	11	28 100	10,8%
Doktorand	884	863	27 645	4,3%
Kock	10	10	27 400	2,1%
Servicetekniker	39	37	27 000	0,8%
Projektassistent	16	14	26 250	3,6%
Konferensvärd	9	9	25 000	-5,7%
Forskningsbiträde	18	15	24 950	6,2%
Forskningsassistent	13	12	24 600	-4,7%
Eu-Doktorand	9	9	23 885	13,9%
Amanuens	60	14	23 400	3,5%
Lokalvårdare	121	99	23 000	4,4%
Institutionstekniker	51	51	22 500	5,0%
Studentmedarbetare	21	4	20 200	2,0%
Totalt GU	6 394	5 813	36 300	4,0%

Medianlöner september 2017 fördelat på grupper av anställda (minst 8 individer) från högst till lägst lön. Löneökningen baseras på september månad 2017 jämfört med september 2015. Tjänstebenenämningarna skrivs ut exakt som de är kodade.

”Nästan allt vi gör handlar om samverkan”

– Vi måste påvisa vår relevans i samhället, stå upp för betydelsen av faktabaserad kunskap och värna tanken om alla människors lika värde. Universitetets verksamhet handlar ju om samhällets grundläggande värderingar och funktioner.

Det menar Fredrika Lagergren Wahlin som snart blir ny vice-rektor för samverkan.

VARJE MORGON tar Fredrika Lagergren Wahlin färjan till Lindholmen där hon sedan halvårsskiftet 2015 arbetar som prefekt vid institutionen för tillämpad IT. När hon stiger av vid kajen blir hon alltid glad.

– På Lindholmen flockas ständigt unga människor med ursprung från en mängd olika håll och många av dem är coola informatiker och kognitionsvetare som studerar här vid min institution.

Under de cirka 15 år som Fredrika Lagergren Wahlin har arbetat vid GU har hon haft uppgifter som gjort att hon hunnit lära känna nästan hela lärosätet. Hon har bland annat varit forskningshandläggare på utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning, vilket innebar samverkan med ett stort antal institutioner. Sedan dess har hon verkat vid olika fakulteter, bland annat som utbildningsledare, forskningshandläggare, vicedekan samt prefekt.

– Något jag är riktigt stolt över är forskarskolan CUL som jag var med och grundade 2005, berättar Fredrika Lagergren Wahlin. Det innebar arbete tillsammans med samtliga GU:s fakulteter, samt med andra lärosäten och regionens kommuner. Och intresset för lärarutbildningarna har jag fortfarande kvar, exempelvis som vice ordförande för samordningsnämnden för lärarutbildning.

Institutionen för tillämpad IT var fram till i våras integrerad med GU och Chalmers. Efter en omorganisation på Chalmers blev den dock en

renodlad GU-institution.

– Min institution är fantastisk. Vi har en bra ledningsgrupp, utmärkta avdelningschefer och en stark administration. Men eftersom mitt uppdrag har ändrats sedan omorganisationen känner jag att det är läge för en ny inriktning.

GU har inte haft någon vicerektor för samverkan på tre år. Istället har samverkan uppfattats som en oskiljaktig del av utbildning och forskning.

– **OCH SÅ ÄR** det förstås, nästan allt vi gör handlar om samverkan, påpekar Fredrika Lagergren Wahlin. Men ändå kan det vara viktigt att lyfta fram samverkan som en egen punkt. Bo Rothstein, en av mina förebilder, uttrycker det som att universiteten måste bli bättre på att uppvisa sin relevans. För om vi inte kan visa att vi är viktiga så kanske vi inte är det heller.

Samverkan kan handla om väldigt olika saker, som samarbete med näringslivet och nyttiggörande av forskning.

– Åtminstone tidigare har det funnits en förväntan bland statsmakterna att universitetens forskning ska leda till färdiga produkter. Jag tror dock att de flesta idag insett att det inte är universitetets egentliga uppgift, däremot kan vi självklart bidra till utvecklingen inom industrin. Nyttiggörande är viktigt, men man ska inte räkna med att det går så fort, det kanske dröjer hundra år innan ett forskningsresultat kan användas.

Samverkan kan också ske tillsammans med myndigheter och offentliga organisationer.

– Något man inte alltid tänker på är att även breddad rekrytering är en samverkansfråga, påpekar Fredrika Lagergren Wahlin. Vi är redan duktiga på att möta studenter från olika miljöer men självklart kan vi bli ännu bättre.

Också populärvetenskap är en del av samverkan.

– När Göteborgs högskola skapades 1891 ingick öppna föreläsningar i professorernas arbetsuppgifter. Och de visste hur man förklarar på ett enkelt sätt utan att för den skull trivialisera. Det är fortfarande en av högskolans största utmaningar där inte minst humaniora spelar en viktig roll. Läs klassikerna, brukar jag uppmana alla jag känner.

Vi har något att förmedla, inte för att vi har disputerat eller är professorer, utan för att det vi säger bygger på vetenskaplig grund.

FREDRIKA LAGERGREN WAHLIN

ATT FOLKBILDNINGSUPPDRAGET har högsta aktualitet visar inte minst den senaste tidens alla falska nyheter och alternativa fakta som sprids, kanske främst via sociala medier, förklarar Fredrika Lagergren Wahlin.

– Universiteten uppfattas ibland som en del av den förhatliga eliten, och det stämmer ju att vi i många avseenden är privilegierade. Därför måste vi vara försiktiga så att vi inte framstår som stöddiga och istället stå upp för sakkunskap, kritisk granskning och ifrågasättande. Vi har något viktigt att förmedla, inte för att vi har disputerat eller är professorer, utan för att det vi säger bygger på vetenskaplig grund. Och vi måste stå upp för insikten att makt och rätt inte är samma sak, vilket redan Platon påpekade.

Vi måste värna om universitetens frihet, förklarar Fredrika Lagergren Wahlin.

– Många akademiker är idag

– Jag har inte riktigt landat än. Exakt vad jag ska ägna mig åt är inte klart.

Foto: JOHAN WINGBORG

fängslade eller tystade. Vi måste stå upp för universitetets värden, det kanske är viktigare nu än på länge.

Har du något föredöme för GU:s arbete med samverkan?

– För en tid sedan besökte jag CRASSH, Centre for Research in the Arts, Social Sciences and Humanities vid universitetet i Cambridge. Det var ett av de mest spännande tvärvetenskapliga centrum jag varit på, med mycket fokus på hur digitaliseringen inverkar på samhället. Och just digitalisering, liksom förstås klimatfrågan, hör till de områden som jag uppfattar som mest centrala när det gäller hela världens utveckling. Vi kan inte bli som CRASSH men vi kan låta oss inspireras. ■

Text: EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

Foto: JOHAN WINGBORG

Fredrika Lagergren Wahlin

Aktuell som: Ny vicerektor för samverkan den 1 januari 2018.

Bakgrund: Disputerade 1999 i statsvetenskap vid GU. Har därefter arbetat vid olika delar inom universitetet såväl som lärare/forskare som administratör. Tillträdde 2012 som prefekt vid statsvetenskapliga institutionen och tre år senare som prefekt vid institutionen för tillämpad informationsteknologi vid Chalmers och GU.

Bor: I Masthugget.

Familj: Man och en dotter, två barnbarn.

Ålder: 58 år.

Intressen: Gillar all musik men med viss förkärlek för barocken som på något sätt uttrycker musikens essens, tycker Fredrika. Missar sällan Göteborgs filmfestival. God mat och vin är viktigt liksom långpromenader i Änggårdsbergen. Sitter dock lika gärna hemma i fåtöljen med en god bok, krånglig mönsterstickning eller ett flärdfullt modemagasin.

Detta visste du inte om Fredrika! Jag har alla böcker om Cherry Ames hemma på vinden.

En förebild: Axel Oxenstierna, såklart!

Fokus på forskning

För fem år sedan rekryterades han till Sahlgrenska Cancer Center och 2015 blev han föreståndare för WCMTM, Wallenberg Centre of Molecular and Translational Medicine.

Vid årsskiftet blir Göran Landberg också ny vicerektor med ansvar för forskning.

EN SYMFONIORKESTER - så ser den ideala samverkansmodellen ut, menar Göran Landberg, professor i patologi, ny vicerektor vid Göteborgs universitet, men också en hängiven cellist.

- Att spela i en orkester kräver färdighet, total koncentration samt förmåga att lyssna på övriga musiker. Alla har olika ansvarsområden, men hjälps åt, samtidigt som de också följer dirigentens taktpinne. Ungefär så brukar även riktigt lyckade samarbeten se ut.

Till Göran Landbergs meriter hör bland annat att han lett uppbyggnaden av ett nytt bröstcancercentrum vid The Christie i Manchester, ett av Europas största cancersjukhus. Han har också varit en av sex områdeschefer vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset och leder sedan våren 2015 WCMTM. Det handlar om ett samarbete mellan GU, Västra Götalandsregionen, Astra Zeneca och Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, men också om samverkan med liknande centrum i Lund, Linköping och Umeå, samt med SciLifeLab i Stockholm.

Satsningen innebär bland annat rekrytering av ett stort antal unga forskningsledare, både kvinnor och män.

ANNARS ÄR BRISTEN på jämställdhet, vid både rekrytering och finansiering, en återkommande fråga inom forskningen.

- Det gäller att hela tiden hålla jämställdhetsdiskussionen levande. Vilka söker medel och vilka får, och får kvinnor samma förutsättningar som män? Göteborgs universitet

Foto: JOHAN WINGBORG

- Vi måste skapa optimala förutsättningar för forskning och våga ta risker, säger Göran Landberg.

Göran Landberg

Aktuell: Blir den 1 januari 2018 ny vicerektor för forskning, en tjänst han kommer att förena med cancerforskning på Sahlgrenska Cancer Center.

Bakgrund: Överläkare och professor i patologi. Disputerade vid Umeå universitet, postdoktor i San Diego, verksam sex år vid The Christie i Manchester. Rekryterades till GU 2012 och utsågs 2015 till föreståndare på WCMTM. Han är även områdeschef vid

Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Bor: I Vasastan och i Halmstad.

Familj: Fru och tre vuxna barn.

Ålder: 54 år.

Intressen: Musik, swimrun, surfing, spelar cello i Oscar Fredriks sinfonietta.

Favorittonstämmor: Bland andra Gustav Mahler, Dimitrij Sjostakovitj och Maurice Ravel.

bör vara i framkant när det gäller jämställdhet.

En annan betydelsefull forskningsfråga är infrastruktur, menar Göran Landberg.

- Dels måste vi samarbeta med andra lärosäten, dels måste vi själva bygga upp och underhålla infrastrukturer med egna och nationella resurser. Och för att optimera våra egna forskningsmiljöer måste vi samverka över institutions- och fakultetsgränserna.

Också relationen mellan fakultetsanslag och externa medel är en ständigt aktuell fråga.

- Som forskare hade man förstås ibland önskat en tryggare tillvaro, påpekar Göran Landberg. Ibland tror vi att det är så mycket bättre i andra länder, som Danmark, Nederländerna eller Schweiz, men de har sina problem och Sverige ligger trots allt ganska bra till när det gäller finansiering.

GÖTEBORGS UNIVERSITET brukar ligga på plats 150-200 i olika rankingar, samtidigt som enskilda ämnen, som odontologi och statsvetenskap, hamnar betydligt högre.

- Vi bör jobba på att bli så bra vi kan i olika rankingar men självklart kan vi inte vara på topp i allt. Men för att bli framgångsrika måste vi satsa på att skapa optimala förutsättningar för forskning och ibland också ta risker.

Göran Landberg kommer att vara vicerektor på något mer än halvtid och samtidigt fortsätta sin cancerforskning på Sahlgrenska akademien och Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

- Jag tror det är bra att ha en fot kvar i verksamheten samtidigt som mitt nya uppdrag förstås kommer att ta mycket tid. Bäst känner jag till Sahlgrenska akademien och Naturvetenskapliga fakulteten men jag har ett starkt intresse för samhällsfrågor och humaniora och hoppas snabbt kunna sätta mig in i dessa verksamheter också. Och även om det blir mycket jobb kommer jag att skapa tid för min cello.

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

19 år med överskott

Göteborgs universitets ekonomi är urstark. För 19:e året i rad kommer universitetet att redovisa ett plusresultat, i år på cirka 90 miljoner kronor. Samtidigt som pengar läggs på hög diskuteras en omfördelning av outnyttjade studieplatser från humaniora till fakultetsövergripande program.

DEN INTERNA uppföljningen efter åtta månader visar att GU i år sannolikt kommer att gå med ett överskott på cirka 90 miljoner kronor, ett resultat som ligger långt över budget. Det beror främst på ökade externa bidragsintäkter (121 miljoner kronor mer än föregående år).

- Det är utan tvekan ett bra resultat. Problemet är att vi inte hinner göra slut på pengarna trots fler anställda, säger ekonomichef Peter Tellberg. Vi har ett uppdrag att göra så stor nytta

som möjligt av anslagna skattemedel. Men man måste också ha förståelse för att vi är en kunskapsorganisation, inte en fabrik, och det tar tid att ställa om samt hitta rätt kompetens.

Jämfört med budget är det en resultatförbättring på 90 miljoner kronor.

- Det motsvarar visserligen bara 1 procent av vår omslutning på 6,4 miljarder kronor. Men det är förstås väldigt stora summor.

Under de senaste 10 åren har GU byggt upp ett balanserat kapital på drygt 1,2 miljarder kronor, vilket motsvarar en femtedel av den totala omsättningen.

- VI HAR RÅD att gå med underskott ett antal år framöver. Det är också en förtroendefråga. Om vi inte gör slut på pengarna, hur ska vi då kunna begära mer resurser från statsmakterna? frågar sig Peter Tellberg som inte i första hand ser det som

ett ekonomiskt bekymmer utan som ett styrnings- och verksamhetsproblem.

Peter Tellberg

MEN SITUATIONEN

är inte enbart ljus. Problemet är att universitetet de senaste åren har utbildat färre än de utbildningsplatser lärosätet har fått

från departementet. Men någon återbetalning är inte aktuell dessa platser räknas av från den tid då GU överskred antalet platser.

När det gäller utbildning har universitetsstyrelsen två maktemedel: Det ena har funnits länge och innebär att fakulteterna får betala tillbaka utbildningsplatser som inte har använts. Dessutom finns en ny modell som kallas dynamisk omfördelning, som beslutades av universitetsstyrelsen i juni. Förenklat går den ut på att fakulteter som under de

senaste tre åren inte når sitt tak inom utbildningen blir av med ett antal helårsstudieplatser, men inte mer än 3 procent av takbeloppet. För Humanistiska fakulteten kan det, om prognosen stämmer, handla om att lämna tillbaka helårsstudieplatser motsvarande 2-3 miljoner. Enligt prognosen kommer fakulteten att gå 5 miljoner sämre än planerat.

ENLIGT PETER TELLBERG är rekommendationen att ha en buffert på cirka 3 procent för utbildning och 5 procent för forskning. I dagsläget överskrider de nivåerna med råge.

Det gäller även universitetets prestigefyllda satsning på UGOT Challenges som har kommit igång, men inte tillräckligt snabbt. Av de hittills investerade 40 miljonerna har endast hälften förbrukats i år.

ALLAN ERIKSSON

Svårt locka humaniststudenter

Situationen är oroande menar Åsa Wengelin, vicedekan på Humanistiska fakulteten med ansvar för utbildning på grund- och avancerad nivå. Den huvudsakliga orsaken till fakultetens ekonomiska läge är ett sjunkande söktryck.

- FÖR NÄRVARANDE fyller vi inte vårt uppdrag. Små kullar och lågt söktryck drabbar just nu universiteten generellt men humaniora i synnerhet - både i Sverige och internationellt. Därför är en av våra viktigaste prioriteringar i verksamhetsplanen för 2018 att arbeta med

Åsa Wengelin

hur vi kan öka vår synlighet och tydliggöra humanistiska ämnens relevans i samhället.

Vi planerar bland annat att bilda ett strategiskt råd med externa ledamöter, vilket förhoppningsvis ska ge ökad samverkan med andra delar av samhället.

För 2017 har fakulteten också en något försämrad prestationsgrad vilket på sikt riskerar påverka ekonomin.

- Även om fristående kurser på andra fakulteter har

samma prestationsgrad slår det hårdare mot oss eftersom 80 procent av vårt uppdrag utgörs av fristående kurs. En möjlig förklaring till minskningen i år skulle kunna vara att vi, för att svara mot ökad efterfrågan, har ökat våra nätbaserade kurser. Men generellt verkar studenter på fristående kurs inte ha samma behov av att ta sina poäng som studenter på exempelvis professionsprogram.

ÅSA WENDELIN ÄR försiktigt positiv till den nya modellen för dynamisk omfördelning.

- Dynamik är bra för att effektivt utnyttja universitetets platser och vi på fakulteten

fördelar själva om våra platser regelbundet. Vi som fakultet ska inte ha större kostym än vad vi kan fylla när det finns andra som behöver platserna.

Däremot är hon kritisk till det beslut som tagits när det gäller fördelning av nya och omfördelade utbildningsplatser under åren 2017-2019 som innebär att i princip enbart fakultetsövergripande program prioriteras.

- Det missgynnar en fakultet med huvudsakligen fristående kurser. När platserna väl har fördelats om har vi små chanser att få tillbaka dem när vårt söktryck vänder igen.

ALLAN ERIKSSON

Hon tar över förvaltningen

– Att arbeta inom offentlig verksamhet har ett värde i sig. Och att dessutom jobba vid ett universitet är en verklig lyx.

Så säger Anna Lindholm som den 1 januari blir ny universitetsdirektör vid GU.

SEDAN HON KOM till GU 2003 har Anna Lindholm hunnit vara kanslichef på både rektors kansli, Samhällsvetenskapliga fakulteten och Sahlgrenska akademien. Idag är hon områdeschef för administrativt stöd inom Gemensamma förvaltningen men också chef för personalenheten. Sedan 2016 har hon ett särskilt uppdrag att skapa ett strategiskt HR-stöd för hela GU.

Att hon skulle ta ytterligare ett kliv på karriärstegen var dock inte självklart, förklarar Anna Lindholm.

– Jag har bytt jobb ganska ofta under mina år på GU men egentligen aldrig strävat efter höga chefspositioner. Däremot gillar jag utmaningar, och att vara universitetsdirektör är ju verkligen krävande. Men jag grundade faktiskt hela sommaren på om uppdraget skulle passa mig och mitt liv och skickade inte in min ansökan förrän i sista stund. Men den här sortens chanser kommer ju inte så ofta så jag bestämde mig till slut för att hoppa på tåget.

ANNA LINDHOLM ÄR i grunden jurist, utbildad i Lund.

– Juridik är en problemlösningsmetod som kan vara bra att kunna som chef inom offentlig förvaltning. Men det finns många vägar till bra beslut, inte bara juridik. Som chef vid GU har man ju dessutom många

kunniga medarbetare som stöttar. Som jurist kanske jag är extra uppmärksam på vikten av lagar och förordningar och förstår allvaret om vi skulle göra något fel.

Anna Lindholm anser att hon har en annan ledarstil än förre universitetsdirektören, Jörgen Tholin.

– **JAG HAR ALLTID** efterträtt duktiga personer. Men jag kommer inte att försöka efterlikna någon annan, jag kan bara vara chef på mitt eget sätt.

Än kan Anna Lindholm inte berätta vad hon kommer att prioritera som universitetsdirektör.

– Min uppgift är att se till att ledningen har bästa möjliga stöd för att göra sitt jobb och att verksamheten upplever ett kvalitativt stöd från Gemensamma förvaltningen. Förvaltningen kommer att fortsätta sitt utvecklingsarbete som omfattar processer som ibland löper genom hela universitetet. Men några betydelsefulla frågor som rektor redan pekat ut är samverkan och internationalisering. Också fastighetsfrågor och infrastruktur är viktigt, liksom digitalisering där vi bland annat måste bli bättre på att fråga oss vilka behov verksamheten har, och först därefter bestämma vilket system vi ska satsa på.

Chefer och handläggare samt lärare och forskare behöver så smidigt

Men den här sortens chanser kommer ju inte så ofta så jag bestämde mig för att hoppa på tåget.

ANNA LINDHOLM

som möjligt kunna sköta sin administration enligt lagar och regler.

– Från Gemensamma förvaltningens sida behöver vi tänka på att ständigt arbeta med att göra information lättillgänglig för att stötta hela verksamheten, och inte bara tala om vad som ska göras, utan även skapa bra rutiner och enkelt förklara hur.

Många menar att avståndet mellan institutionerna och Gemensamma förvaltningen är för stort.

– Jag tycker ändå att vi lyckats bygga upp ett förtroende och fått en rakare kommunikation på senare år, även om mer förstås kan göras. Efter fjorton år känner jag att jag kan GU ganska väl men det finns förstås nya saker jag behöver sätta mig in i.

EVA LUNDRÉN & ALLAN ERIKSSON

Anna Lindholm

Aktuell: Blir ny universitetsdirektör 1 januari. Hon var en av 18 sökande. Rekryteringen sköttes av en extern byrå.

Bakgrund: Kom till GU 2003. Har varit kanslichef på rektors kansli, Samhällsvetenskapliga fakulteten och Sahlgrenska akademien. Är områdeschef för området för administrativt stöd inom Gemensamma förvaltningen och chef över personalenheten.

Familj: Man, två vuxna barn och två bonusbarn.

Bor: I Lindome.

Ålder: 48 år.

Intressen: Gillar styrketräning, springa med hunden (en riesenschauzer), vara med familjen.

Foto: JOHAN WINGBORG

Ny anställning som biträdande lektor

DEN 6 JULI fattade regeringen beslut om att nuvarande biträdande lektorer och forskarassistenter ska tas bort och ersättas av en ny anställning, som också kallas biträdande lektor. Vid Göteborgs universitet kommer den nya anställningsordningen att gälla från och med den 1 april 2018.

- Arbetet med att revidera anställningsordningen kommer att pågå under hösten och vintern och universitetsstyrelsen förväntas fatta beslut vid sammanträdet i februari 2018, förklarar ledningssamordnare Johan Johansson. I detta arbete kommer universitetsledningen att vara styrgrupp. Dekanerna, eller den person respektive dekan utser, kommer att ingå i en referensgrupp.

I samband med revideringen av anställningsordningen kommer universitetet också att se över befintliga läroanställningar och befordringsvägar. Fortlöpande dialog kommer även att hållas med personalorganisationerna.

Efter att den reviderade anställningsordningen är beslutad planeras en HR-konferens för chefer på olika nivåer som ska hållas i mars 2018.

Ändringen i högskoleförordningen kommer inte att beröra pågående anställningar som forskarassistent eller biträdande universitetslektor.

- Ett syfte med ändringen i högskoleförordningen är att minska tidsbegränsade anställningar, förklarar Johan Johansson. Förändringen torde medföra att det framgent kommer att anställas fler biträdande lektorer vid GU.

Ny satsning på moderna språk

För fem år sedan lades de förberedande kurserna i tyska, franska och spanska ner. Nästa höst kommer de att börja ges igen.

– Alla andra större lärosäten i landet har den typen av kurser. Att vi inte har det innebär en stor konkurrensnackdel, särskilt som allt färre elever läser språk på gymnasiet, förklarar Mårten Ramnäs, universitetslektor i franska.

FRÅN OCH MED vårterminen 2012 togs de förberedande kurserna i bland annat tyska, franska och spanska bort vid GU. Istället inleddes ett samarbete med Folkuniversitetet om behörighetsgivande kurser i dessa språk.

– Det blev tyvärr ingen succé så de har också lagts ner, förklarar Mårten Ramnäs, studierektor i franska och arabiska vid institutionen för språk och litteraturer. Ett problem som Skolverket vill ta tag i är att många elever hoppar av de moderna språken. Det innebär förstås svårigheter för oss att rekrytera studenter.

Humanistiska fakultetsstyrelsen

har därför nyligen bestämt att åter göra det möjligt för institutionen att ge förberedande kurser i tyska, franska och spanska.

Och det handlar inte om att konkurrera med de konversationskurser som studieförbunden ger, förklarar Christine Fredriksson, studierektor i tyska och spanska.

– **DE KURSER** vi planerar kommer att vara universitetsförberedande, vilket bland annat innebär att de kommer att ha ett tydligt vetenskapligt innehåll där studenterna lär sig grammatisk terminologi, att göra jämförelser med svenska, studera

kulturella skillnader och mycket annat. Dessutom går vi mycket fortare fram än man gör på studieförbunden; på en termin får studenterna en väldigt god grund. Våra studenter tränas dessutom att analysera texter vilket gör att de faktiskt är bättre förberedda än de som kommer direkt från gymnasiet.

**Idag råder
brist på lärare
inom alla
ämnen, men
värst ser det
nog ut när
det gäller
språk.**

CHRISTINE
FREDRIKSSON

GÖTEBORGS UNIVERSITET är det enda större lärosäte i landet som inte ger förberedande kurser i tyska, franska och spanska. De studenter från Göteborgsregionen som vill lära sig grunderna i något av dessa språk måste alltså söka sig någon annanstans. Risken är att GU helt och hållet förlorar dessa studenter, påpekar Mårten Ramnäs.

– De tidigare introduktionskurserna var mycket populära och attraherade många olika slags studenter. Det kunde handla om studenter på Handelshögskolan eller Chalmers som ville bredda sig med lite språkkunskaper, personer som av

bildningsskäl ville lära sig något nytt språk samt förstås studenter som sedan gick vidare på våra grundutbildningar.

Andra språk, som exempelvis japanska, kinesiska och arabiska, ges sedan många år tillbaka på nybörjarnivå. Att inte erbjuda introduktionskurser i de så kallade skolspråken innebär alltså att dessa missgynnas, vilket kommer att få stora konsekvenser för skolan, påpekar Christine Fredriksson.

- Idag råder brist på lärare inom alla ämnen, men allra värst ser det nog ut när det gäller språk. Humanistiska programmet, som instiftades bland annat för att öka möjligheterna att läsa språk, ges endast vid ett fåtal gymnasieskolor och utrymmet för individuella val, där många elever tidigare valt språk, har också minskat.

Till detta kommer den tillträdesutredning, som gjordes av GU:s förre universitetsdirektör Jörgen Tholin, som föreslår att de meritpoäng som infördes för att främja språkstudier ska avskaffas.

IDAG FYLLER Humanistiska fakulteten inte sitt uppdrag. Det beror dels på mindre ungdomskullar men också på Sveriges goda ekonomi, som innebär att många ungdomar väljer att jobba istället för att studera.

- Det är förstås ytterligare ett skäl att satsa på introduktionsutbildningar i språk, påpekar Gunnar Bergh, prefekt på institutionen för

Mårten Ramnäs

Gunnar Bergh

språk och litteraturer. Eftersom det bedrivs forskning inom området språk och lärande i både tyska, franska, spanska, samt förstås även i engelska, är också forskningsanknytningen för dessa språk säkrad. Språkstudier är dessutom en del av det livslånga lärandet, som ju framhålls i Vision 2020.

OCKSÅ KURSERNA i italienska lades på is 2012. En utredning pågår nu för att utröna om det finns förutsättningar att ge en introduktionskurs även i detta språk.

- Institutionen har gjort en omvärldsanalys som ser lovande ut, förklarar Gunnar Bergh. Italienska är ett stort kulturspråk som intresserar många. Målet är att starta en introduktionskurs om 1-2 år. Nästa höst planerar vi dessutom en introduktionskurs i ukrainska, vilket blir ett nytt språk för institutionen.

Text: **EVA LUNDGREN**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

Introduktion i moderna språk

2012 lade Humanistiska fakulteten ner flera kurser i språk. Bland annat slutade fakulteten ge introduktionskurser i tyska, franska, spanska, italienska och nederländska.

Följande lärosäten har idag introduktionsutbildningar i tyska, franska och spanska: universiteten i Lund, Stockholm, Umeå, Uppsala, Linköping samt

Luleå tekniska högskola. Högskolan Dalarna har introduktionskurser i tyska och franska och Högskolan i Jönköping har introduktionskurser i tyska och spanska.

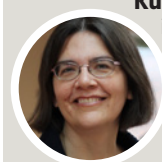
SUHF, Sveriges universitets- och högskoleförbund, har initierat ett arbete för att ta fram en språkstrategi för

Sverige. Arbetet har letts av ordförande Eva Wiberg samt ledamöterna Eva Åkesson, Kerstin Norén och Marita Hilliges, med Coco Norén som adjungerad och Lars Alberius på SUHF:s kansli som koordinator.

Rapporten *Behovet av en språkstrategi för Sverige* finns på SUHF:s hemsida.

Italienska på gång

- Italienska har funnits vid Göteborgs universitet sedan 1928, påpekar Ulla Åkerström, nybliven docent i italienska. Hon har stora förhoppningar på att språket snart återkommer bland kursutbudet vid GU.

Kurserna i italienska ligger på

is sedan 2012. Men nu har institutionen för språk och litteraturer gjort en omvärldsanalys som visar på ett stort intresse för språket.

- I juni anordnade institutionen exempelvis en italiensk konferens som lockade deltagare både från olika delar av Sverige och från Italien, förklarar **Ulla Åkerström**. Intresset för Italien handlar om allt från mat och historia till antikens kultur och språk. Många blir också nyfikna på språket genom musiken; italienska är ju det språk som används när man studerar sång eller lär sig spela ett instrument. Dessutom är Italien ett av de största länderna i EU samt även med i G8. Att inte ha kurser i italienska är därför pinsamt för ett så stort lärosäte som GU.

Italienska har dessutom gamla anor vid GU, förklarar Ulla Åkerström, som bland annat håller på med en historik över italienska språket vid Göteborgs universitet.

- Redan på 1920-talet donerade Anna Ahrenberg medel för den utbildning i italienska som startade 1928. Och 1931 gav hon ytterligare pengar som skulle gå till avlöning av en lektor i italienska samt inköp av litteratur och annat som gagnar studiet av Italiens språk. Den fonden glömdes bort på 1960-talet men har i dag en förmögenhet på cirka 4,6 miljoner kronor.

Själv forskar Ulla Åkerström om hur perfektum används i talad italienska, samt om italiensk litteratur från sekelskiftet 1900.

- Främst forskar jag om Regina di Luanto som tidigt skrev om äktenskap, skilsmässor och sexualitet på ett modernt sätt, samt om Annie Vivanti, som inte bara skrev på italienska utan även på engelska. Tillsammans med docent Elena Lindholm vid Umeå universitet forskar jag också om hur Ellen Key tog emot i Spanien samt i Italien.

Spökskrivare ett nytt sätt att fuska

Plagiering är den vanligaste formen av fusk men det nya hotet är spökskrivare. Det finns dock sätt att komma åt det, menar Sonja Bjelobaba, som är med i ett globalt projekt för att ta reda på hur stort problemet är och vad som kan göras.

– Det ställer krav på nya examinationsformer. Acceptera inte en färdig uppsats rakt av, säger hon.

VID GÖTEBORGS universitet har antalet studenter som fällts för fusk i disciplinnämnden ökat från 12 fall 2013 till 52 förra året. Den ökningen ser ut att hålla i sig under 2017, både i Göteborg och nationellt.

– Vi hade extremt få fall tidigare, nu är det rimligare siffror. Jag tror dock att det fortfarande finns ett mörkertal, säger Sonja Bjelobaba som är pedagogisk utvecklare på PIL-enheten och systemförvaltare för Urkund, det textmatchningssystem som GU använder för att avslöja plagiering.

Men att enbart förlita sig på Urkund är långt ifrån tillräckligt.

– Det ger i bästa fall en indikation, en procentsiffra, som inte säger något utan närmare analys. Dessutom är det stora skillnader mellan olika texter, inte ens en väldigt hög textmatchning i procent, säg 70 procent, behöver nödvändigtvis vara plagiat i vissa typer av texter, menar Sonja Bjelobaba som påpekar att systemet inte heller kan upptäcka spökskrivare.

Sonja Bjelobaba är inte bara projektansvarig för Sverige utan också för flera länder på Balkan. Hon sitter med i en projektgrupp för ett globalt projekt (GEMS), som syftar till att undersöka studenternas syn på spökskrivare. Den 18 oktober

släpptes en internationell enkät som går till studenter i 38 länder (länken till enkäten finns högst upp på första sidan i GUL).

– Vi ska undersöka studenternas syn på köp av uppsatser. Det räcker ju med en sökning på Google för att se hur lätt det är att kontraktera en spökskrivare, framför allt på engelska finns det en marknad. För att komma åt problemet måste vi utveckla nya examinationsformer. Acceptera inte en färdig uppsats i handen, den kan vara köpt. Be istället studenten skriva en loggbok för att visa hela processen och diskutera uppsatsen. Upprepa inte heller tidigare examinationsfrågor och ställ inte frågor som det tar några minuter att googla fram.

SONJA BJELOBABA menar att lärare generellt borde jobba mer med akademisk integritet på kurserna.

– Vi kan inte förvänta oss att studenterna kan akademiskt skrivande eller akademisk integritet från början, det är en lärprocess. Den stora grupp studenter som åker fast för plagiering har inte förstått hur man gör. Här krävs pedagogiska åtgärder, att man jobbar preventivt, jobbar aktivt med studenternas skrivande och referenshantering och motiverar studenterna att lära sig för kunskapens skull. Att hota om straff löser inte problemet.

Den enkät som Sonja Bjelobaba genomförde 2014, vilken gick till samtliga lärare och studenter vid GU, visade att det finns en ganska stor okunnighet om vad som egentligen gäller.

– Nästan alla lärare konstaterade att de hade sett tecken på plagiat i någon form men få, under 15 procent, gjorde en formell anmälan till disciplinnämnden. Men i policyn står det klart att lärare har en skyldighet att anmäla om de ser tecken

Upprepa inte heller tidigare examinationsfrågor och ställ inte frågor som det tar några minuter att googla fram.

SONJA BJELOBABA

på plagiat och inte kan utesluta att det är ett försök till vilseledande. Men det är inte läraren som ska utreda det utan disciplinnämnden. Nästa år kommer vi att genomföra en uppföljande enkät.

Sedan 2015 finns en policy och en handlingsplan som klart och tydligt visar på ansvar och skyldigheter. Dessutom finns en nätkurs i två delar på lärplattformen GUL: en för studenter och en annan för lärare.

– **MEDVETENHETEN** ÄR mycket större idag. Akademisk integritet har blivit en del i många kurser, bland annat i våra kurser i högskolepedagogik. Jag har också varit ute och talat med utbildningsansvariga, de första som lärare kan vända sig till ifall de har några frågor. Här på GU jobbar vi utifrån ett holistiskt perspektiv. Det räcker inte att bara ha en policy eller att det är en person som ska göra jobbet, utan alla måste ta tag i det. GU:s arbete med akademisk integritet har också nyligen uppmärksammats av Europarådet. I februari kommer Sonja Bjelobaba att hålla ett föredrag inför Europas alla högskoleministrar.

Text: **ALLAN ERIKSSON**
Foto: **JOHAN WINGBORG**

Sonja Bjelobaba om hur vi kan stärka den akademiska integriteten ytterligare

1. Avsätt en central pott till våra lärare för att de ska få tid att avslöja och anmäla misstänkta fall av fusk.
2. Det bör finnas en person centralt som kan stötta lärarna när de ska anmäla eftersom "det är en känslomässigt påfrestande situation".
3. Utforma ett standardiserat formulär på nätet som gör det enkelt att anmäla till disciplinnämnden.
4. Skriv in akademisk integritet i varje kursplan, så att det blir en obligatorisk del.

– Alla måste vara med. Det räcker inte att skriva en policy och tro att allt kommer att lösa sig, säger Sonja Bjelobaba, pedagogisk utvecklare på PIL-enheten, under ett seminarium på PIL-enheten om plagiering och akademisk integritet.

Serber imponerade av GU

Det fördjupade arbetet med akademisk integritet, var det som imponerade mest på den serbiska delegationen – med högskoleministern i spetsen – som besökte GU tre dagar i mitten av oktober.

EUROPARÅDET HAR nyligen startat tre projekt om akademisk integritet på Balkan: i Montenegro, Serbien och Kosovo, länder med ganska hög korruption och där problem med plagiering är större än i Sverige.

– Vi är djupt imponerade av GU och vill gärna använda dess resurs i akademisk integritet som modell för en liknande nationell satsning i Serbien, säger Serbiens vice utbildningsminister Vesna Mandić. Hon besökte GU tillsammans med fyra rektorer från Serbien, företrädare från Europarådet och Serbiens anti-korruptionsenhet.

Under tre dagar gjorde gruppen

en djupdykning i hur GU:s system för akademisk integritet fungerar, från universitetsövergripande nivå till institutions- och kursnivå.

Vladimir Bumbaširević, rektor på universitetet i Belgrad, säger att plagiering är ett stort problem men att medvetenheten är relativt liten bland både studenter och lärare.

– Nyckeln till allt är prevention, betonar han. Sedan en tid har vi också ett textmatchningssystem för att avslöja plagiering. Vi funderar på hur vi kan anpassa GU:s modell till serbisk praktik, det gäller framför allt nätkurserna för både studenter och lärare men också policyer och handlingsplaner.

FÖRSTA STEGET ÄR att starta en pilotstudie men den långsiktiga planen är att göra baskursen i akademisk integritet obligatorisk för alla nyinskrivna studenter på serbiska universitet.

Foto: ALLAN ERIKSSON

Rektor Vladimir Bumbaširević och minister Vesna Mandić vill införa GU:s modell i Serbien.

Vilka är de stora utmaningarna?

– Det främsta hindret är finansiering, säger Vesna Mandić. Men det finns också sociala hinder både för lärare och studenter. Fast om alla blir mer medvetna kommer den akademiska kulturen att stärkas. Här har vi mycket att lära av GU.

Tre miljoner till Virtue

Skolprojektet Virtue har fått 3,1 miljoner kronor av EU. Pengarna ska gå till ökad internationalisering.

– Virtue handlar om att analysera vad som växer på plastskivor som sänkts ner i olika vattenmiljöer, som hav eller sjöar. Konceptet är så enkelt att vem som helst kan vara med, förklarar forskaren Mikael Olsson.

Text: EVA LUNDGREN Foto: MIKAEL OLSSON

DET ÄR Universitets- och högskolerådet som fattar beslut om vilka ansökningar till Erasmus+ som ska beviljas medel. Vid årets bedömning fick Virtue hela 96 av 100 poäng.

– Virtue startade redan på 1990-talet, men efter att ha legat nere några år gjordes en omstart 2011, förklarar Mikael Olsson, som tillsammans med kollegan Susan Gotensparre är projektledare. Och Virtue ligger verkligen i tiden; det går exempelvis att koppla till tre av FN:s hållbarhetsmål: god utbildning för alla, bekämpning av klimatförändringen samt satsning på hav och marina resurser.

VIRTUE GÅR UT PÅ att låta elever sätta fast plastskivor på rack och sedan sänka ner dem i havet på olika djup. Efter olika tidsperioder tar de upp racken och analyserar vad som vuxit fast. All information skickas till Virtues databas där eleverna kan

jämföra sina resultat med andra skolers.

– Elever i alla åldrar kan vara med och samverka kan ske mellan en rad olika ämnen; biologi, fysik, kemi och matematik. Men även bildämnet, som tränar vår förmåga att förstå vad vi ser, kan inspireras av Virtue. Och när eleverna kommunicerar med andra länder övar de sig förstås också på språk.

VIRTUE-KONCEPTET går även att utveckla, allt efter deltagarnas fantasi, påpekar Mikael Olsson.

– Jag har haft kontakt med lärare som låtit sina elever istället sänka ner flaskor, träbitar, plåt och rep i vattnet för att se vad som händer då. Och i Sverige, med alla våra sjöar, går det förstås lika bra att undersöka vad som växer där.

Virtue samarbetar bland annat med Sjöfartsmuseet Akvariet.

– Det är en idealisk partner när

Virtue

Skolprojektet Virtue har fått 3,1 miljoner kronor från Erasmus+ strategiska partnerskap skola. Virtue samarbetar med gymnasieskolor i Tyskland, Spanien och Sverige. Övriga samarbetspartner är GEOMAR i Kiel, SUBMON i Barcelona, University of Maryland Center for Environmental Science i Baltimore samt Högskolan Väst.

Erasmusprojekt handläggs av International Centre och samfinansieras av GU centralt och fakulteten.

För mer information: www.virtuedata.se/.

det gäller att få barn och ungdomar intresserade av hav och vatten. Vi brukar också vara med på Vetenskapsfestivalen.

Det ursprungliga Virtue-projektet innebar samverkan med främst Norge och USA, berättar Mikael Olsson.

– Denna gång handlar det om samarbete miljöinstitutioner i Tyskland, Spanien och USA, samt med Öckerö seglande gymnasieskola och med gymnasier i Kiel och Barcelona. Koordinator är institutionen för biologi och miljövetenskap vid GU.

EU-PENGARNA ska bland annat gå till att förnya projektets interaktiva webbresurser och stödfunktioner.

– Information finns på svenska och engelska men kommer också att finnas på tyska och spanska samt på katalanska, eftersom det är Barcelona vi samarbetar med, förklarar Mikael Olsson. Vi kommer också att starta en fortbildningskurs för lärare och en MOOC, alltså en Massive Open Online Course. Dessutom medverkar vi med ett kapitel i boken *Exemplary Practices in Marine Science Education - a Resource for Practitioners and Researchers* som kommer att ges ut på Springer förlag i februari.

Projektet startade den 1 september och hade en kick-off den 25 oktober.

Fler hotade forskare får fristad

Den svenska sektionen av Scholars at Risk (SAR-Sverige) har beviljats 6 miljoner kronor från Riksbankens Jubileumsfond för att ge cirka 10–12 hotade forskare skydd i Sverige.

– Det har gett mig fantastiska möjligheter, säger Anas Al Khabour, som var ett år vid GU.

– VI ÄR FÖRSTÅS väldigt glada för finansieringen som innebär att fler svenska lärosäten kan erbjuda akademisk fristad för hotade forskare. Men det har också ett signalvärde för hur viktigt det är att även svenska lärosäten tar sitt ansvar och arbetar för ökad akademisk frihet i världen, säger Karolina Catoni, handläggare på international centre, som är samordnare för SAR-Sverige.

Hoten mot högre utbildningsinstanser ökar, enligt rapporten *Free to think 2017*, som publicerats av Scholars at Risk (SAR.) Bara under senaste året har 257 angrepp i 35 länder kartlagts, visar rapporten. Lärosäten blir ofta en måltavla för våldsamma angrepp och forskare är särskilt utsatta i länder med auktoritära regimer och i konfliktzoner.

KAROLINA CATONI menar att SAR gör en stor insats för hotade och förföljda forskare.

– Det handlar om personer som annars skulle sitta fängslade, vara belagda med reseförbud eller riskera våld i någon form. Men organisationen gör också stor skillnad för den fria akademien i stort eftersom den bevakar, kartlägger och följer upp överträdelse av akademisk frihet och fungerar som opinionsbildare för dessa frågor.

Men den ömsesidiga nyttan är minst lika viktig, betonar Karolina Catoni.

– Det är personer med stor kom-

Den syriske forskaren Anas Al Khabour menar att utan SAR hade han inte kunnat forska, undervisa och byta tankar på det sätt han nu gör.

petens som bidrar till forskningen. Men bara genom sin blotta närvaro visar de på vikten av akademisk frihet och ökar vår förståelse av världen. Dessutom närmar vi oss på ett mer konkret plan frågor om breddad rekrytering, inkludering och internationalisering. Bland dem

som kommer hit ser förutsättningarna väldigt olika ut. Vissa har levt under hot under en längre tid och kan ha svårt att anpassa sig.

En av dem är den syriske forskaren och arkeologen Anas Al Khabour som var forskare på institutionen för historiska studier. För några år sedan fick han och hans familj en fristad i Sverige. Utan SAR-programmet hade han inte varit där han är idag, säger han.

– SAR HAR VARIT en fantastisk plattform för mig. Jag har kunnat forska, undervisa och inte minst utbyta tankar och idéer med kollegor vid detta högt ansedda universitet. Jag har också gått flera kurser i högskolepedagogik, vilket har gett mig fördjupade kunskaper i kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder, säger Anas Al Khabour.

– Dessutom har jag fått ett större nätverk och träffat kollegor i mitt forskningsfält samt lärt mig mycket mer om svensk forskning, vilket i mitt fall har öppnat dörrarna för forskning, publikationer och jobb. Jag har också snart meriterat mig som docent.

Text: **ALLAN ERIKSSON**
Foto: **JOHAN WINGBORG**

Den akademiska friheten

Göteborgs universitet är sedan 2013 medlem i det internationella nätverket Scholars at Risk (SAR). SAR arbetar för att främja den akademiska friheten runt om i världen, bland annat genom att ge skydd åt forskare som inte kan vara verksamma i sina

hemländer. SAR-Sverige koordineras från Göteborgs universitet och består i dagsläget av 16 lärosäten samt ett forskningsinstitut. Hittills har 5 SAR-forskare tagits emot i Sverige: 4 vid Göteborgs universitet och 1 vid Högskolan i Borås.

Romans på jobbet

frågor till **LARS GÖRAN WALLGREN TENGBERG**, lektor i psykologi, som tillsammans med seniorprofessor Inga Tidefors nyligen publicerat Sveriges första vetenskapliga studie om romans på jobbet.

Vad har ni kommit fram till?

– Att träffa sin partner på jobbet ökar arbetsmotivationen och ger en kittlande känsla av spänning, helt plötsligt är det kul att gå till jobbet. Det nya paret gör allt för att ingen ska få reda på relationen, dels för att bibehålla den kittlande känslan, dels för att en eller båda ofta har en annan relation samtidigt.

Är Göteborgs universitet som vilken arbetsplats som helst?

– Ja. Det går ju inte att förhindra att tycke uppstår på en arbetsplats. Dock kan det uppstå en annan typ av romans

på GU med större implikationer och det är när det finns någon form av utförare och kundrelation, exempelvis mellan en anställd och en student eller mellan en handledare och en doktorand.

Nu talas det tyst om "olämpliga" romanser. Vad är ditt råd till ledningen?

– Det är viktigt att alla vet vad som gäller när det väl sker. Ledningen bör därför utforma en policy eller riktlinjer för att avdramatisera situationen vilket också stöttar de ledare som undviker att tala om det och skjuter det framför sig tills det blir oundvikligt. Men en sådan policy får absolut inte vara någon moralisk pekpinne utan vara till för att verksamheten ska kunna bedrivas på rätt sätt.

Doktorand? Bli medlem i SULF idag!

Älskar du att forska men är orolig över vad som ska hända efter disputationen? Eller är du ensam med avhandlingsarbetet och har en handledarrelation som inte funkar?

Har du frågor eller funderingar om dina rättigheter och vill få prata med en ombudsman som förstår de utmaningar du står inför som doktorand?

Ingen fara! Som medlem i SULF får du tips och stöd som underlättar för dig. SULF gör det enklare för dig att fokusera på din forskning.

SULF är universitetslärnarnas, forskarnas och doktorandernas fackliga och professionella organisation. Bli medlem i SULF på vår hemsida: www.sulf.se/doktorand

Denna QR-kod leder till SULF:s hemsida.

Styrka • Trygghet • Kunskap

8
171**STUDENTER.**

Så många betalande utländska studenter har registrerat sig i år vid GU. Det är en ökning med 27 individer jämfört med september förra året. I pengar

motsvarar det en ökning med knappt 3 miljoner kronor.

GODKÄNT BETYG FÖR GU

UTVÄRDERING. I en ny utvärdering från Universitetskanslerämbetet (UKÄ) är GU ett av 11 lärosäten som får godkänt inom sitt arbete med hållbar utveckling. I mars förra året fick UKÄ i uppdrag av regeringen att genomföra en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling. Den tematiska utvärderingen är den första i sitt slag och UKÄ kommer att göra tematiska utvärderingar i snitt vart annat år.

Totalt ingick 47 universitet och lärosäten, där 11 fick omdömet "har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning".

KONSERVATIVA IDEOLOGIER I SPANSK LITTERATUR

WORKSHOP. Den 9-13 oktober var Andrea Castro, docent i spanska, värd för en workshop med titeln *Conservative Sensibilities of the Nineteenth Century*, som från flera länder samlade internationella experter på 1800-talets latinamerikanska och spanska litteratur och kultur, för att diskutera hur man kan studera den förbisedda konservativa ådran i den kulturella produktionen från nämnda århundradet. Den 13 oktober presenterades ett panelsamtal där forskarna diskuterade *Why study the Cultural Production of Conservatism?* Samtalet filmades och finns på GU-Play.

KURS I SMITTSKYDD

KURS. Göteborgs universitet har valts ut av Nordiska rådet att starta en ny masterutbildning i smittskydd och vårdhygien. En sådan fanns tidigare på Nordiska Hälsovårdshögskolan, men försvann i samband med att skolan lades ner 2014. GU har valts ut som det lärosäte som kommit in med den bästa ansökan, som visar på en bred ämneskompetens och goda förutsättningar att driva en nordisk kurs. Utbildningen planeras starta hösten 2019. Vårdhygien handlar om begränsning av smittspridning inom sjukvården, medan smittskydd handlar om hur smittsamma sjukdomar sprids ute i samhället. Det finns ett stort behov av utbildning inom området, bland annat när det gäller bekämpning av antibiotikaresistens och lagstiftning inom smittskyddsområdet.

MINDRE STYRELSER SKA BLI MÖJLIGA

STYRELSE. Elva styrelseledamöter istället för femton, om lärosätet finner det ändamålsenligt? Det föreslår regeringen ska bli möjligt i en promemoria som presenterades under sommaren. I promemorian föreslås också att ordförande för styrelsen inte får vara anställd av lärosätet.

GU:s styrelse ställer sig i sitt remissvar positiv till förslagen under förutsättning att ordförande får vara anställd vid ett annat lärosäte, bara inte vid det egna.

SAMARBETE OM POLISUTBILDNING

NY UTBILDNING. Den 8 november undertecknade Eva Wiberg, rektor vid GU, och Björn Brorström, rektor vid Högskolan i Borås, en avsiktsförklaring rörande en potentiell polisutbildning i Västra Götaland. Det är Högskolan i Borås och Borås Stad som gemensamt ansökt hos regeringen att få starta en sådan utbildning redan hösten 2018.

Foto: JOHAN WINGBORG

DOKTORSPROMOTION 2017

AKADEMI. Missade du doktorspromotionen den 20 oktober? Du kan få en uppfattning om tillställningen genom att läsa skriften *Doktorspromotion 2017*, producerad av Kommunikationsenheten vid Gemensamma förvaltningen. Här finns program och meny samt listor på de 148 deltagande nypromoverade doktorerna. Skriften innehåller även korta presenta-

tioner av de 13 hedersdoktorerna samt en förklaring till bruket av latin under ceremonin. För att få ett exemplar, mejla hogtider@gu.se.

Ännu mer nyfiken på promotionen? Den film som Medieteknik producerade under högtiden finns på Medarbetarportalen under rubriken *Pampigt, vackert och högtidligt på doktorspromotionen*.

DEKANVALET INLEDS DEN 16 NOVEMBER

VAL. Agneta Holmäng, prefekt för institutionen för neurovetenskap och fysiologi, blir sannolikt ny dekan på Sahlgrenska akademien, om hon vinner den kommande rådgivande omröstningen. Dekanvalet har dragit ut på tiden efter det att Christina Jern, som vann förra omröstningen, tackade nej på grund av sjukdom.

Agneta Holmäng, som är professor i laborativ medicin, var en av slutkandidaterna i det val som hölls i våras. I det rådgivande valet som kommer att genomföras mellan den 16 och 29 november kommer medarbetare att kunna föra fram

Agneta Holmäng

en egen kandidat eller rösta blankt. Prodekan Eric Hanse har under tiden gått in som ställföreträdande dekan.

Prefekt i ständigt rörelse

Det var när femtonåriga Petra Frank satt i publikens mörker på Stora teatern och tittade på baletten *Kristina*, i Ulf Gadds uppsättning, som hon förstod att det var koreograf hon ville bli.

– Bara en sådan sak som att drottningen gestaltades av en man! Jag kände mig förflyttad till en annan värld, till en berättelse som sträckte sig förbi orden och visste att det var där jag ville vara.

Text: EVA LUNDRÉN Foto: JOHAN WINGBORG

- Jag kommer att verka för att Konstnärliga fakulteten får en koreografutbildning på konstnärlig grund, det kommer att öka dansintresset i hela staden, menar Petra Frank.

K

ANSKE LÄSER DU just nu en text som inte borde ha skrivits. Petra Frank, koreograf, danslärare, lektor i danspedagogik samt ny prefekt på Högskolan för scen och musik, HSM, betonar nämligen att allt inte går att verbalisera, och att dans, musik och bildkonst erbjuder en annan möjlighet att känna och erfara.

- Det finns de som upplever att dans är svårt att förstå. Då tror man kanske att det alltid måste finnas en berättelse i konsten. Men om man istället tillåter sig att bli berörd, även om allt inte är så begripligt, kan upplevelsen bli väldigt stark. Konsten kan fungera som en plats där vi kan betrakta och möta sådant som är okänt och få syn på nya saker i oss själva och andra.

Vi har just tagit en kaffe och satt oss i Petra Franks soliga arbetsrum på Artisten, efter att först ha upplevt en av HSM:s många lunchkonserter. Denna gång var det musikärlarstudenter som framförde verk av gamla mästare som Händel och Mozart men även av mer samtida tonsättare som Madeleine Dring och Hans Söderberg. Just här, bland studenterna och mitt i Artisten, känner sig Petra Frank som hemma.

- **BÅDA MINA SYSTRAR** har, liksom jag, blivit konstnärer, vilket kanske är märkligt eftersom vi inte kommer från en konstnärsfamilj. Vi är uppvuxna i Torslanda, pappa var ingenjör, mamma butiksbiträde och kom från Tyskland, och kanske var det när vi hälsade på hennes släkt som jag först upplevde att ord inte är allt. För när jag inte hängde med i samtalet kunde jag ju ändå läsa av kroppsspråket.

Petra Franks mamma tog också med sig sina barn till Konstmuseet och på teatern.

- Man kan säga att jag tidigt blev marinerad i konst. Jag dök ännu djupare ner i marinaden när jag under gymnasieåren jobbade i garderoben på Stora teatern och fick se både opera, operett och balett. Det var en värld jag upplevde som full av kreativitet och där ville jag vara.

För den som bor i Sverige och vill bli dansare eller koreograf är det Stockholm som gäller. Petra Frank flyttade dit som 21-åring.

Petra Frank

Jobbar som: Prefekt på HSM (Högskolan för scen och musik).

Bakgrund: Utbildad vid Danshögskolan i Stockholm, 1997 startade hon det estetiska programmet inriktning dans vid Södra Latins gymnasium i Stockholm. 2007 blev hon lektor i danspedagogik med prefektuppdrag på DOCH (Dans- och Cirkushögskolan), 2013 blev hon prorektor. I samband med bildandet av SKH (Stockholms konstnärliga högskola) blev hon 2014 dekan med ansvar för de tre institutionerna cirkus, dans och danspedagogik.

Bor: I Masthugget.

Familj: Sambo och son plus bonusson.

Ålder: 55 år.

Intressen: Konst i alla dess former, yoga, vandring, blommor.

Senaste dans: *Max+* av Ohad Naharin respektive Sharon Eyal/Gai Behar.

Senaste bok: *Medan jag var ung: ego-historia från 1900-talet* av Yvonne Hirdman.

Senaste film: *Om själ och kropp* av Ildikó Enyedi.

Favoritmaträtt: Nyskapande mat.

Bästa/sämsta sida: Kreativ/otålig.

- Jag kom in på koreografutbildningen vid Danshögskolan med en gång men fick vänta ett år eftersom jag var den enda som antagits just då, och det inte gick att starta kurser med färre än tre studenter. Efter ett års väntan fanns det heller inte tillräckligt många antagna men jag fick börja ändå och till slut var vi fem studenter som följdes åt under utbildningen.

Efter studierna ville Petra Frank resa jorden runt. Tillsammans med en kompis tog hon transsibiriska järnvägen till Kina och var borta i 7 månader.

- I PEKING GICK alla klädda i bruna eller blå kläder. Eftersom folk bodde så trångt använde de parkerna som vardagsrum, det var där människor träffades och gjorde tai chi. Jag, som uppfattar mig själv som mycket social, blev ganska ställd över att människor kom så fysiskt nära, när vi pratades vid började de till och med känna på våra näsor. För första gången insåg jag hur relativt få vi är med västerländsk kulturbakgrund, och att det i hela Peking sannolikt inte fanns en enda person som tänkte eller kände som vi.

Tillbaka i Stockholm började Petra Frank arbeta som frilansande koreograf. Bland annat satte hon upp en föreställning som ville undersöka aids, där de vita blodkropparna framställdes som immunförsvarets hjälpare.

- Att vara koreograf måste vara en av de bästa ledarskapsutbildningar som finns. Först måste man ha en vision och sen gå igenom sitt material på egen hand, därefter gäller det att inspirera andra, för att till slut nå fram till ett gemensamt resultat. När jag satt där bland publiken för att äntligen uppleva den där aidsföreställningen märkte jag att det fanns en otrolig sorg i berättelsen, en känsla av apokalyps som jag själv inte ens tänkt på, och som utvecklats i samspel med dansarna.

1997 fick Petra Frank möjlighet att starta det estetiska programmet med inriktning dans på Södra Latins gymnasium i Stockholm. Tio år senare blev hon lektor i danspedagogik på DOCH, Dans- och Cirkushögskolan, där hon även senare blev prorektor.

- VAD HÄNDER OM studenterna får möta en annan än den konstintresserade publik som oftast kommer på en föreställning? Det ville jag utforska och tog med mig en grupp studenter till Stockholmsförorten Alby. Mitt under föreställningen stegade plötsligt en stöddig, storsvuxen kille ut på scenen och jag fick hjärtat i halsgropen, vad skulle hända nu? Jag kände hur spänningen skärptes bland studenterna, men efter att han hälsat på en kompis på andra sidan scenen, gick han tillbaka och satte sig igen. Efter framträdandet kom han fram och förklarade att det var den bästa föreställning han någonsin sett.

I samband med bildandet av Stockholms konstnärliga högskola 2014 blev Petra Frank dekan med ansvar för cirkus, dans och danspedagogik.

Och efter 33 år i Stockholm kom hon i våras tillbaka till Göteborg.

- Jag har kommit nära det jätteintressanta musikliv som finns här, som jag under många år bara sporadiskt kunnat ta del av: en fantastisk symfoniorkester, en orgelakademi i världsklass, en internationellt erkänd Göteborgsopera samt mängder av frilansande musiker på toppnivå. Även scenkonsten har utvecklats starkt. En viktig orsak är HSM, som attraherar både lärare och studenter från hela världen. Det jag hoppas kunna verka för är att något liknade sker inom dans; förra året startade en danslärarutbildning vid HSM, om vi dessutom fick en koreografutbildning skulle dansintresset öka i hela staden.

Om det är något Petra Frank skulle önska mer av i Göteborg är det mötesplatser.

- Både Stadsbiblioteket och Världskulturmuseet är förstås bra men var finns Göteborgs Kulturhus? Kanske kan Campus Näckrosen bli en sådan där kreativ plats dit människor kommer för kulturupplevelser eller bara för att hänga en stund. Det är åtminstone vad jag hoppas.

ATT VARA PREFEKT på HSM är på sätt och vis mer lyxigt än att vara dekan på DOCH, menar Petra Frank.

- Här finns ju en massa resurser och stöd samt möjlighet att inspireras av den rika floran utbildningar och forskning. Fördelen med en liten högskola i Stockholm är dock att man kommer närmare rektor, får följa med på departementsdialog och träffa utbildningsministern. Det får jag nog inte som prefekt på HSM.

Petra Frank är också intresserad av att utveckla undervisningen, och exempelvis samarbeta mer med PIL-enheten. Men hon vill även förbättra vanliga möten med medarbetarna.

- Nyss hade jag exempelvis ett walk-and-talkmöte med mina kollegor. Det innebär att vi träffas och presenterar några viktiga frågor, sedan diskuterar vi dem under en promenad. Det blir mycket mer kreativt än att bara sitta vid ett bord och prata.

Konstnärliga fakulteten är unik i Sverige med alla konstområden och tillhörande lärarutbildningar, och med en internationellt framstående forskning, menar Petra Frank.

- Göteborg framställs ibland som en festivalstad och det är inget fel på det. Men det måste finnas annat också, mer långsiktiga satsningar som når en ny publik, och där har både HSM, övriga universitetet och staden en viktig roll.

I våras var Petra Frank på Göteborgsoperan för att se La Traviata.

- Det var en av de operor som fick mig att gråta som tonåring och jag undrade om jag skulle bli lika berörd nu. Ja, faktiskt, Violettas öde väckte samma starka känslor som för fyrtio år sedan. Konsten behöver inte så många ord för att förflytta en till en annan tid och plats, förtrolla en och under ett par timmar låta en förvandlas till någon helt annan. ■

Mitt under föreställningen stegade plötsligt en stöddig, storsvuxen kille ut på scenen och jag fick hjärtat i halsgropen.

REPORTAGE

27 NYTT UPP-
SLAGSVERK

28 DYLAN
PÅ JONSERED

30 VI MÅSTE
TÄNKA NYTT

32 2 000 ÅR
GAMLA TEXTER

Fokuserat ljus räddar konsten

Hur mycket exponering tål ett konstverk innan det tar skada? Fråga Jacob Thomas. Han är forskare vid institutionen för kulturvård och har bland annat vidareutvecklat en speciell ljusteknik som gör det möjligt att bestämma under vilka förhållanden ett objekt kan visas.

Text: EVA LUNDGREN *Foto:* JOHAN WINGBORG

Det är ju ingen mening att visa en tavla med så dålig belysning att bara tjugofemåringar med perfekt syn klarar av att se något.

JACOB THOMAS

Jacob Thomas har vidareutvecklat en teknik som används på museer världen över.

EN KRAFTIGT FOKUSERAD ljusstråle riktas mot en punkt på cirka en halv millimeter på den tavla som ska ingå i en utställning. Ljuset reflekteras och fångas upp av en så kallad spektrometer, ett optiskt instrument som mäter förändringar på ytan av föremålet. Strålen fokuseras under kort tid, kanske 10 minuter, och släcks innan någon ändring skett som är synlig för det mänskliga ögat. Men genom att jämföra med en standard, bestående av åtta färger med olika ljuskänslighet, där man redan vet hur lång tid en synbar förändring tar, kan man beräkna förändringshastigheten hos det verkliga objektet.

- Tekniken kallas Micro Light Fastness Testing (MFT) och utvecklades redan på 1990-talet av Paul Whitmore

vid Yale University. Sedan dess har metoden finjusterats av andra, bland annat av mig, berättar Jacob Thomas, medan han ritar och förklarar på en whiteboard i ett rum intill det laboratorium på Geovetarcentrum där han vanligen håller till.

Förr var det mycket krångligare att testa hållbarheten hos olika utställningsföremål.

- Om man exempelvis ville undersöka hur mycket exponering en tavla av William Turner tål var man tvungen att först försöka göra en så exakt kopia som möjligt. Det gällde att använda samma pigment, penslar och papper som han gjort och sedan testa hållbarheten. Men den metoden är inte bara mycket krångligare, dyrare och mer tidsödande än MFT, utan också mycket mer osäker: det går helt enkelt inte att säga hur en tavla som redan är 150 år gammal kommer att reagera.

Att istället testa själva originalet ger ett mycket mer pålitligt resultat, påpekar Jacob Thomas.

- Dessutom blir MFT-tekniken allt enklare; förr var en spektrometer dyr och otymplig, idag kan man få en för kanske 300 kronor, liten som ett usb-minne. För att underlätta ytterligare har jag utvecklat en automatisk MFT som egentligen bara kräver att man riktar instrumentet mot rätt punkt och sedan trycker på en knapp.

JACOB THOMAS KOMMER ursprungligen från Iowa, USA, men han har jobbat både vid Tate Gallery i London, vid Jagielloniska universitetet

Med hjälp av starkt fokuserat ljus kan man mäta förändringar när ett konstverk visas.

Jacob Thomas

Arbetar som: Forskare vid institutionen för kulturvård.

Aktuell: Arbetar med olika metoder som underlättar bevarande av kultur- och konstföremål, som nu: målningar i Hälsingegårdar och med en Pippi Långstrumputställning.

Bor: I Göteborg.

och nationalmuseet i Krakow, samt varit delägare av ett företag som tar fram nya sätt att bevara konstföremål. Första gången han kom till Göteborgs universitet var 2006 då han tog en master här i international museum studies. Sedan dess har han varit tillbaka flera gånger som gästlärare och 2014 anställdes han som forskare.

Vi följer med in till hans laboratorium, fullt med apparater som för oljud. Och för det mesta, när han gör sina MTF-tester, är det kolsvart här inne, förklarar Jacob Thomas.

- När exempelvis ett museum kontaktar mig för att få veta hur länge ett föremål tål att visas gäller det först att ta reda på hur många timmar i veckan objektet faktiskt exponeras för ljus. Det handlar inte bara om besökstimmarna, lamporna tänds ju också när exempelvis vaktpersonal vistas i rummet efter stängningsdags. En annan fråga är hur starkt ljus föremålet tål och där gäller det att hitta en bra balans: å ena sidan är det ju ingen mening att visa en tavla med så dålig belysning att bara tjugofemåringar med perfekt syn klarar av att se något, å andra sidan får objektet förstås inte ta skada. Så jag räknar inte bara ut hur mycket expo-

nering föremålet tål utan ger också råd. Ett sätt att öka möjligheten för besökare att njuta av konstverket skulle exempelvis vara att ha lampor som tänds när en människa närmar sig, men annars är släckta. Till lampan skulle också kunna kopplas en kamera, för att på så sätt även förbättra övervakningen.

Även om ljusexponering är en av de stora riskerna för många konstföremål finns förstås också andra problem. Objekten kan drabbas av fuktskador, mögel och även ren åverkan.

DÄRFÖR HAR Jacob Thomas också utvecklat ett särskilt fuktabsorberande material med både antibakteriella och svampdödande egenskaper, en uppfinning han fick guldmedalj för vid världsutställningen Bryssel Innova 2014.

- Materialet skulle kanske kunna användas även för annat än bevarande av kulturföremål. Kanske skulle det kunna sprutas på väggar för att förhindra svartmögel, användas för att hindra mögel på jordgubbar, för att bevara blombuketter eller vad som helst ...

Just nu är Jacob Thomas engagerad i institutionens projekt i Hälsingland som handlar om att bevara folkkonst i gamla gårdar. Men han är också anlitad av Kungliga biblioteket i Stockholm som vill ha råd inför en tvåårig utställning av Pippi Långstrumpböcker i Japan.

- Själva bilderna, gjorda av Ingrid Vang Nyman, är ganska tåliga men texten klarar inte så mycket ljus. Mitt förslag är att sätta en ram runt bilderna så att de syns medan texten skyddas, eftersom jag misstänker att det ändå är bilderna besökarna vill se. För dem som vill uppleva text och bild tillsammans kan man ju visa fotografier på hela boksidor.

Till de mer spektakulära uppdrag Jacob Thomas haft hör bevarandet av Winston Churchills kartor i hans särskilda krigsrum i källaren till Storbritanniens finansministerium.

- **DET HANDLAR OM** kartor som fått uthärda årtionden av cigarrök så det var förstås lite speciellt.

Förutom forskning och innovation ägnar sig Jacob Thomas också åt undervisning av masterstudenter.

- Studenterna får lära sig att bygga egna spektrometrar och fundera ut egna lösningar på verkliga problem. Det var så jag blev undervisad när jag studerade vid University of Iowa och att få pröva själv är både väldigt roligt och oerhört lärorikt - men också fruktansvärt jobbigt med många, långa intensiva arbetstimmar! ■

Debuterar i ORE

En sorts Wikipedia, men av och för forskare och studenter, det skulle man kunna kalla ORE, The Oxford Research Encyclopedias.

– ORE är ett sätt att hantera det faktum att forskningen blir alltmer specialiserad, samtidigt som det blivit allt viktigare att förstå komplexa samband, förklarar Anders Omstedt, professor emeritus i oceanografi.

Han är en av två GU-forskare som precis publicerat en artikel i encyklopedin.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN ÄR ett tydligt exempel på en komplex fråga som kräver samarbete över disciplinränserna, påpekar Anders Omstedt.

– Vi naturvetare tycker att den pågående klimatuppvärmningen handlar om att minska koldioxidutsläppen. Men att förändra samhället gör man inte med naturvetenskapliga metoder. Istället gäller det att samarbeta med samhällsvetare och politiker, och för att göra det på ett bra sätt måste vi ha kunskap om varandras områden.

ORE, SOM STARTADE 2014, är tänkt som ett pågående projekt där varje större vetenskapsområde utgör ett eget uppslagsverk och där nya ämnen ständigt tillförs och gamla texter kontinuerligt uppdateras. Bland annat finns här artiklar om så olika områden som afrikansk historia, lingvistik, neurovetenskap och mycket annat.

– Encyklopedin vänder sig till forskare, studenter och övriga personer som har behov av att snabbt, men ändå relativt grundligt, sätta sig in i ett nytt ämne. Artiklarna innehåller därför både en kort genomgång av ämnets bakgrund, hur det utvecklats under åren, samt

en beskrivning av de senaste rönen samt kunskapsluckor. Texterna är på cirka 10 000 ord med en kort sammanfattning.

Det stycke Anders Omstedt skrivit handlar om klimatet i Östersjöområdet och är publicerat inom ämnet klimatvetenskap, där han också är redaktör för flera kommande artiklar. Det är också inom det området som Deliang Chen, professor i fysikalisk meteorologi, är medförfattare till en text. Han är även redaktör för ett antal artiklar om klimat och klimatförändringar i Tibet.

– DE FÖRFATTARE SOM bjuds in måste vara internationella experter inom sitt område, förklarar Deliang Chen. Varje forskare har stor frihet att lägga upp sin artikel som hen vill, sedan granskas texten av både en extern expert och av en ledamot av redaktionen. Inom klimatvetenskap har ORE anlitat ett hundratal forskare från hela världen och att två av dessa kommer från Göteborgs universitet innebär verkligen ett gott betyg för vårt lärosäte.

Varje artikel beräknas ta omkring ett år att producera; själva skrivprocessen tar cirka sex månader, sedan ska texten granskas, finslipas och redigeras. De publicerade artiklarna är sedan fritt tillgängliga i cirka tre år.

Att tro att naturvetenskaplig forskning bara handlar om att ta fram objektiva fakta som sedan kan presenteras för en lyssnande värld, fungerar inte, påpekar Anders Omstedt.

– Även vi naturvetare är beroende av samhället, vi är sällan objektiva utan rättar oss efter vad som är politiskt möjligt. Richard Thaler, som fick årets ekonomipris till Alfred Nobels minne, påpekar att vi människor inte är så rationella som vi tror och att vi exempelvis har problem med att tänka långsiktigt. Inte minst klimatförändringen är svår att förstå; en ovanligt kall vinter säger ju ingenting om vad som kommer att hända

Anders Omstedt

Deliang Chen

nästa år. Trenden, att vi går mot mildare väder, är som en svag signal i ett stort brus, där slumpmässiga variationer spelar stor roll. Det krävs mycket kunskap och stor förmåga att väga samman olika bilder, för att inse att det är hög tid att agera.

Text: **EVA LUNDRÉN**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

ORE

The Oxford Research Encyclopedias är namnet på en samling faktagranskade uppslagsverk, med artiklar skrivna av de främsta internationella experterna inom sitt område. Verket vänder sig till forskare, studenter och andra personer som behöver en relativt kortfattad men grundlig genomgång av ett vetenskapligt område: <http://oxfordre.com/>.

Två forskare vid Göteborgs universitet har hittills publi-

cerat i ORE. **Anders Omstedt**, professor emeritus i oceanografi, har skrivit artikeln *The Development of Climate Science of the Baltic Sea Region*. Han är också redaktör för ett antal artiklar om klimatförändringar i Östersjöområdet.

Deliang Chen, professor i meteorologi, är medförfattare till artikeln *Modeling of regional climate over Tibet plateau*. Han är också redaktör för ett antal artiklar om klimatförändringar i Tibet.

Bob Dylan i Jonsered

– Finns det något att säga om Bob Dylan som inte redan sagts? frågade Lars Lilliestam, professor i musikvetenskap.

Ja, tydligen. Under en dag på Jonsereds herrgård diskuterades bland annat skillnaden mellan bok- och sånglyrik, musikskapande på gehör samt underliga låttitlar.

ÄR DU GLAD nu? var den fråga Lars Lilliestam fick i ett sms från sin fru när Sara Danius, Svenska Akademiens ständiga sekreterare, just meddelat att Bob Dylan fått 2016 års Nobelpris i litteratur.

- Han har varit på tal ända sedan 1990-talet så visst kändes det bra. Men ska man ge en sådan som Bob Dylan Nobelpris?

Är han exempelvis en tillräckligt bra poet?

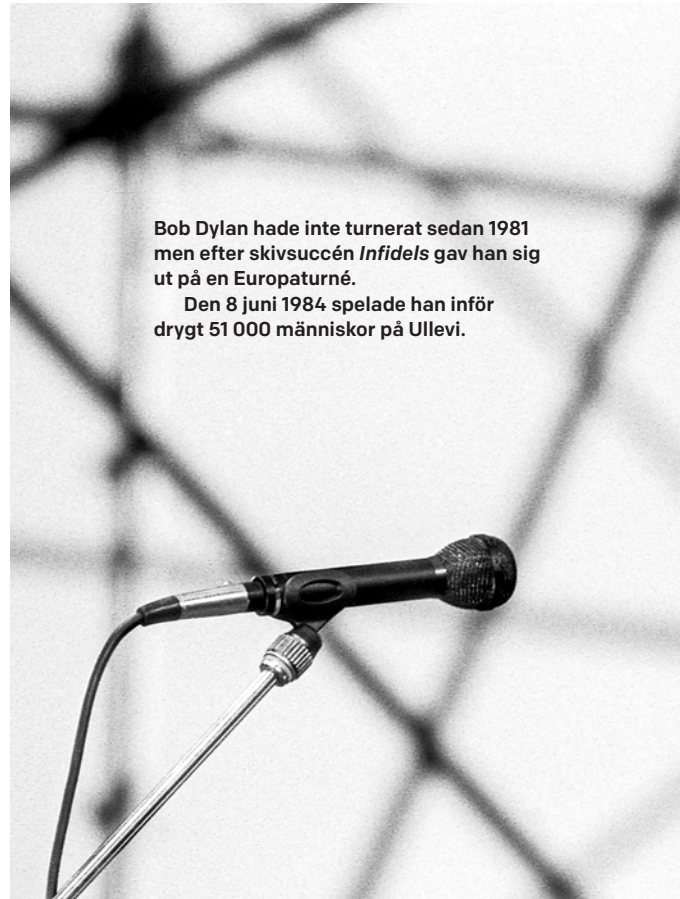
Kanske inte som bokpoet men som sångpoet, menade Eva Borgström, professor i litteraturvetenskap.

- Man måste ta hänsyn till genre när man undersöker om något är bra. Att kritisera en sånglyriker för att texten inte gör sig i bokform är som att anmärka på en dramatiker för att hen inte skriver romaner. En dikt som ska sjungas är upphängd på en tidsaxel där refränger och upprepningar nästan är nödvändiga för att lyssnaren ska hänga med. En text som ska läsas går det däremot att hoppa fram och tillbaka i, där blir upprepningar bara tråkiga.

Sånglyrik får heller inte vara för detaljrik, allt ska inte alltid skrivas ut. Lite utrymme för tolkning måste lämnas till dem som ska framföra texten, menade Eva Borgström.

Eva Borgström menade att Bob Dylan är en stor sångpoet.

Bob Dylan hade inte turnerat sedan 1981 men efter skivsuccén *Infidels* gav han sig ut på en Europaturné.

Den 8 juni 1984 spelade han inför drygt 51 000 människor på Ullevi.

- Rösten är exempelvis ett känsligt instrument för att uttrycka glädje, sorg, ironi eller passion. Men också hela kroppen är central i ett muntligt sammanhang: sångaren har alltid ett kön, en ålder, en etnisk och klassmässig tillhörighet, kanske talar hen dialekt. En sångare låter också sådant ingå i det konstnärliga uttrycket.

Bob Dylan själv då, hur använder han sin röst, kropp och allmänna framtoning när han uppträder i sin evighetslånga turné? Bland annat sjunger han ofta fel, påpekade Eva Borgström.

- Det är som om han spelar mot publiken; den låt de har i huvudet och vill sjunga med i stämmer inte med den sång Dylan framför, som alltid är någon annan än den man tror.

ALL VIKTIG KONST är en gåta, påpekade Lars Lilliestam.

- I exempelvis *Desolation row*, som börjar med raden "They're selling postcards of the hanging", är Dylan både ironisk, skämtsam, absurd och djupt seriös. Låten har många bottnar att grubbla över, men det är viktigt att gåtan inte blir löst, för då är den genast död.

Bob Dylan är dessutom självlärd och skapar musik på gehör, alltså utan att kunna noter, som exempelvis Evert Taube, Paul McCartney och Benny Andersson.

- Han glider på tonerna med en nasal, spänd röst. Men just den särpräglade rösten, tillsammans med kompet, blir något alldeles speciellt, man känner att

han är en människa som har något viktigt att berätta.

Titlarna på låtarna är ofta lekfulla.

- Eller vad sägs om *Phantom engineer number cloudy* eller varför inte *Bending down on my stomach looking west*?

Är Bob Dylan traditionalist eller avantgardist? Både och, menade Lars Lilliestam.

- Men framför allt är han ett levande lexikon. Han kan folkmusiken, bluesen och rocklåtarna, har respekt för traditionen men gör på sitt eget sätt. Hans musikskapande innebär ofta ett kollektivt arbete tillsammans med bandet, där det enda viktiga är resultatet. Som Bob Dylan själv säger: "It doesn't matter where the song comes from, it just matters where it takes you."

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

Things have changed

Seminarier, som lockade ett trettiotal deltagare, hölls på Jonsereds herrgård den 13 oktober. Övriga medverkande var kulturjournalisten Ulrika Knutson samt Birgitta Tollan, som gjort ett radioinslag om seminariet: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/968875?programid=4433>.

Seminarier avslutades med att Valle Erling med band framförde tre låtar av Bob Dylan: *All along the watchtower*, *Every grain of sand* samt *Tangled up in blue*.

WEBBPANELEN

Många universitetslärare fruktar att det "breddade deltagande" i högskoleutbildningen som regeringen har föreslagit innebär att kraven på studenterna kommer att sjunka till orimligt låg nivå. Är den oron befogad?

JA 53%
NEJ 30%
VETEJ 17%

Antal svarande: 69. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 anställda.

CITATET

”Ett avskaffande av forskningsråd och sektorsorgan löser problemet. En direktfinansiering av lärosätena skulle göra det möjligt att låta forskning och utbildning väga lika tungt för varje enskild lärare. Inte bara forskningen utan också utbildningen skulle påtagligt vitaliseras”

skriver professorerna **Uno Erikson** och **Sverker Gustavsson** på SvD debatt den 29 oktober 2017

MÅNADENS LÄTTRIMMADE AFORISM

Om behovet av att tidsanpassa sin klokskap ("*Tempora mutantur ...*"):

Man bör ej tro på allt man vet, så tillråds även vis profet.

En pastoral pekoral i emancipationens tidevarv:

Kan gudom herrelöst försvinna, om kyrkoherden är herdinna?

Guido Satir
Alias Guy Heyden,
professor emeritus.
Foto: privat

Sveriges unga akademi söker nya ledamöter!

Som ledamot i Sveriges unga akademi får du tillgång till ett forum där yngre ledande forskare möts för att diskutera och behandla frågor som berör forskning och vetenskap. Du kan exempelvis bedriva forskningspolitiskt påverkansarbete, utveckla din förmåga till populärvetenskaplig kommunikation, inspirera barn och unga samt växa i rollen som akademisk ledare. **Sista dag för ansökan: 10 januari.** För mer information: sverigesungakademi.se

Mission: Rädda världen!

A close-up portrait of Arjen Wals, a middle-aged man with light brown hair and blue eyes, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark, patterned shirt. The background is a solid, warm orange color.

– Det är människor med högst utbildning som står för mest miljöförstöring, påpekar Arjen Wals, gästprofessor från Nederländerna.

Han är här för att diskutera ett aktivt medborgerligt engagemang för hållbarhet, något han anser bara går att skapa genom att förändra hela utbildningssystemet.

Text: ALLAN ERIKSSON Foto: JOHAN WINGBORG

MÄNNISKAN ÄR DEN enda art som lyckats äventyra jordens ekosystem och klimat, och därigenom hota sin egen existens. Det är utgångspunkten för holländaren Arjen Wals, professor i transformative learning for socio-ecological sustainability, samt sedan några år tillbaka gästprofessor vid Göteborgs universitet.

Vi ses utanför Handelshögskolan en tidig morgon i slutet av september, då höstlöven redan börjat falla på Vasagatan. Vi slår oss ner på ett mysigt fik, Arjen beställer en stark cappuccino, och jag ställer frågan om varför han blev engagerad i miljörelsen.

– Det beror på mina föräldrar. Mamma var grundskollärare och utvecklade enkla metoder för att barnen skulle kunna mäta vattenkvaliteten i de lokala floderna, pappa var chef för Haags skolträdgårdar och miljöutbildningsförvaltningen. Men det var först efter att ha studerat ingenjörsvetenskap i två år som jag förstod att om vi verkligen vill göra något åt klimathotet måste vi förändra det som händer mellan våra öron. Vi måste helt enkelt bryta oss loss från ohållbarhetens bojor, det är själva vår överlevnad som står på spel.

För några år sedan höll Arjen Wals ett föredrag med titeln: *Det finns inga jobb på en död planet. Om behovet*

att ompröva högre utbildning i ljuset av global dysfunktionell hållbarhet. För den kanske viktigaste utmaningen i vår tid är nämligen att utforska andra värden än kontinuerlig tillväxt och materialism.

- Det är som om vi befinner oss på ett skenande tåg: miljöentusiasterna springer bakåt i tåget för att försöka få passagerarna att förändra sina liv, istället för att stoppa själva resan mot avgrunden.

Jag ställer frågan om varför han tror på utbildning som ett sätt att förändra världen?

- Det ursprungliga syftet med utbildning är att hjälpa människor förverkliga sig själva, hitta sin identitet och potential. Idag har utbildning dock kommit att handla om att skapa utbytbara arbetare i en global ekonomi, konsumenter istället för människor. Vi lär oss använda bara en liten del av vår fantastiska hjärnkapacitet och

Det är som om vi befinner oss på ett skenande tåg: miljöentusiasterna springer bakåt i tåget för att försöka få passagerarna att förändra sina liv, istället för att stoppa själva resan mot avgrunden.

ARJEN WALS

glömmer alla andra typer av intelligens som handlar om vår sociala och emotionella förmåga. Det synsättet förstärks när universiteten börjar jaga placeringar i rankingar i en allt mer konkurrensutsatt värld.

Verklig hållbarhet handlar om maximering av mening i motsats till vinster, påpekar Arjen Wals. Då gäller det att lära sig ifrågasätta det självklara: Varför är normen fortfarande att äta kött, köra bil, flyga, slösa och köpa nytt? Och varför är det dyrt och svårt att leva hållbart men billigt och lätt att leva ohållbart?

Den stora utmaningen i västvärlden är hur vi kan minska vårt ekologiska fotavtryck, samtidigt som vi behåller vår levnadsnivå och förbättrar miljön, menar han.

- **HÖGRE UTBILDNING ÄR** inte självklart en lösning på problemen; tyvärr är det ju just de högutbildade och högavlönade som står för de största ekologiska avtrycken. Men det är för att vi är fast i våra disciplinära tankebanor och i vår analytiska, empiriska och positivistiska kunskapssyn. Istället måste vi utmana våra invanda föreställningar, ställa svåra frågor och på så sätt lära oss göra saker och ting annorlunda och bättre. Och det är för att göra det som kunskap och förståelse av hur våra nuvarande system fungerar är viktiga: Vilka vinner och förlorar i vårt samhälle? Vad är det för värderingar som uppmuntras eller ignoreras?

Ett exempel på en handgriplig workshop Arjen Wals brukar hålla är att be studenterna ta med sig sina gamla mobiltelefoner.

- I grupper om fyra-fem personer får de sedan, med

skyddsutrustning och glasögon, slå sönder mobilerna och analysera vilka material som finns. Resultatet är förbluffande: en vanlig mobil innehåller 80-100 mineraler, cirka hälften av alla ämnen i det periodiska systemet!

Nästa steg är att rita en karta över varifrån mineralerna kommer.

- Det väcker en mängd frågor, som hur utvinningen påverkar grundvatten och biologisk mångfald, om vad som bestämmer priserna på den globala marknaden, hur det geopolitiska läget ser ut i regionen, var och hur mobilerna monteras, vad arbetarna får i lön och hur deras arbetsförhållanden ser ut. Men studenterna börjar också fundera över hur mobilen påverkar våra liv, om den gör oss lyckligare och skapar fler djupa relationer med andra människor. Och vad händer med vår koncentration om det ständigt blinkar och blippar? I en så vardaglig sak som mobilen finns hela hållbarhetspusslet samlat.

ARJEN WALS TAR INTE avstånd från modern teknik, men menar att den borde användas för att göra våra liv mer hållbara istället för tvärtom. Går det exempelvis att tillverka en snygg mobiltelefon på ett sjyst sätt som inte utarmar jordens resurser? Kan vi ta fram appar som minskar energianvändningen eller gör att vi enkelt kan dela saker med varandra?

Trots att väldigt mycket har hänt de senaste tjugo åren tar det lång tid att förändra universitetsvärlden, påpekar Arjen Wals.

- Vi behöver hitta nya vägar att smälta samman andra typer av kunskap än det strikt analytiska och jobba närmare det omgivande samhället. Gränsöverskridande kompetens och kritiskt tänkande är helt avgörande för att få ett mer holistiskt perspektiv på de stora samhällsutmaningarna - och det är bara så vi kan rädda världen.■

Arjen Wals

Jobbar som: professor i socialt lärande och hållbar utveckling vid Wageningen University i Nederländerna och Unesco-ordförande inom samma område. Han har tidigare varit gästprofessor vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession men är sedan några år gästprofessor vid Göteborgs universitet tack vare ett forskningsbidrag från Carl Bennet AB.

Ålder: 53 år.

Familj: Gift med Anne, barnen Brian (24) och Kendra (21).

På fritiden: Rensar hjärnan genom att springa och spela squash.

Motto: Lev ditt liv som om du riskerar att dö imorgon, men ta hand om jorden som om du skulle leva för evigt.

Förebild: William Stapp, grundaren av den miljövetenskapliga utbildningen vid University of Michigan och Arjens handledare som doktorand.

Läs Wals blogg: <https://transformativelearning.nl/>.

På Youtube kan du se många föreläsningar med Arjen Wals.

Kamilla Skarström Hinojosa har arbetat i 15 år med Dödahavsrullarna.

Dödahavsrullarna på s

De drog ut i öknen för att hålla sig borta från korruption och orenhet, hade rigorösa regelsystem och trodde på världens snara undergång. De läste heliga skrifter både dag och natt och hade dessutom ett imponerande bibliotek, undangömt i ett antal grottor vid Döda havets nordvästra strand.

Deras tankar finns bevarade i Dödahavsrullarna som nu för första gången är översatta till svenska.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

ENLIGT SÄGNEN VAR det en beduinpojke som 1947 fann de första Dödahavsrullarna i en grotta i Qumran när han letade efter en bortsprungen get. Sedan dess har ytterligare fynd gjorts, sammanlagt cirka 800 handskrifter. De flesta är dock svårt skadade vilket innebär att forskarna fått ägna mycket möda åt att pussla ihop tiotusentals små fragment.

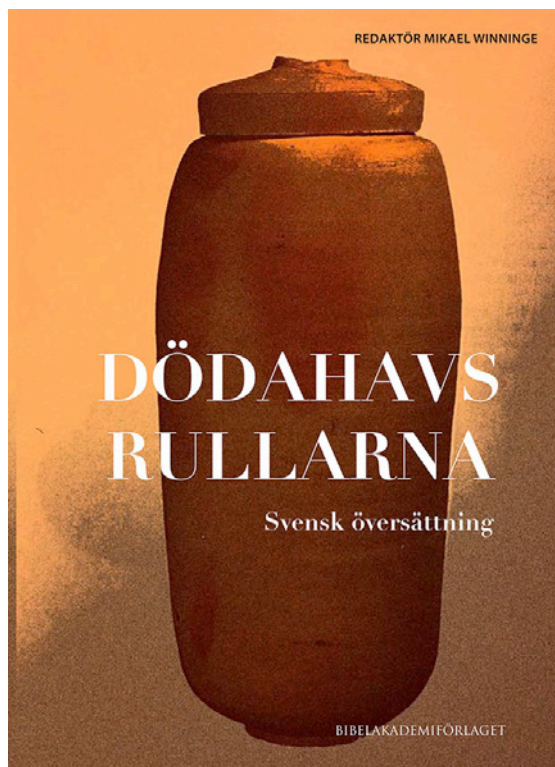
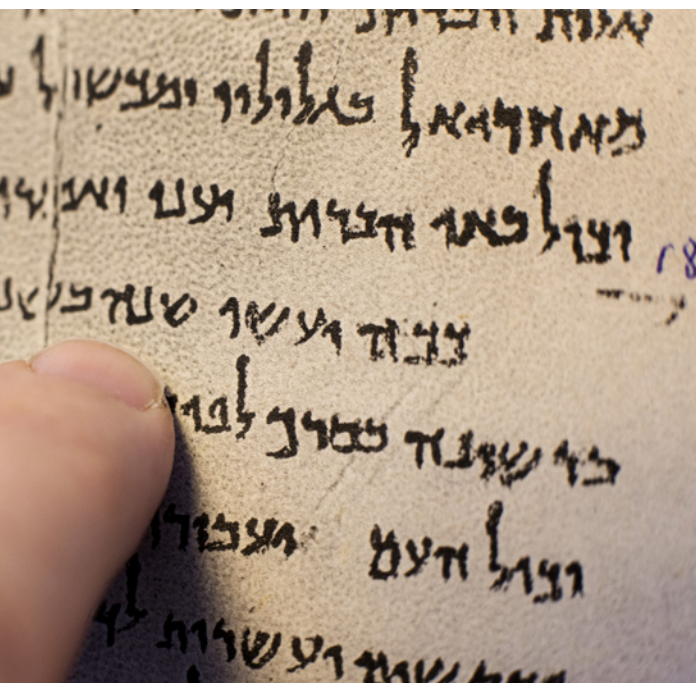
- Upptäckterna innebar en sensation. Texterna är från cirka 200 f.Kr. till omkring 68 e.Kr. och cirka en fjärdedel utgörs av avskrifter av Gamla testamentet. Övriga texter innehåller kommentarer till bibeln, levnadsregler och poesi. Det kanske mest spännande med fynden är att flera skrifter dittills varit okända.

Det är Kamilla Skarström Hinojosa, universitetslektor i religionsvetenskap, som berättar. Hon är en av sex forskningsledare som lett arbetet med att översätta Dödahavsrullarna till svenska. Ett tjugotal forskare har varit involverade i projektet som pågått i drygt 15 år.

- Det finns flera svårigheter med ett sådant här översättningsarbete. Några texter är på arameiska eller grekiska men de allra flesta är på hebreiska, men i en variant som varken är biblisk eller rabbinsk utan någon sorts mellanting. Språket är svårt och kantigt, kanske för att författarna försökt efterlikna bibelns sätt att uttrycka sig, men de använder också många kodord, speciella för den egna gruppen och dess motståndare. Att de flesta texter är illa skadade gör dem förstas inte lättare att tyda.

Äldre hebreiska texter saknar dessutom markör för vokaler, vilket förstas innebär ytterligare en svårighet, förklarar Kamilla Skarström Hinojosa.

- **SEDAN HAR VI** frågan om vilken typ av svenska vi ska använda vid översättningen: många hebreiska uttryck uppfattar vi som vackra, som exempelvis att någon "lyfter upp sina ben och går". Men så där säger vi ju inte på svenska och eftersom vi är måna om läsbarheten har vi lagt mycket möda på att få språket att flyta och låta naturligt.

Dödahavs- rullarna på svenska

Dödahavsrollarna består av cirka 800 handskrifter, skrivna mellan omkring 200 f.Kr. och 68 e.Kr. De första texterna hittades 1947 i grottor vid Qumran vid Döda havet. Nu finns för första gången en samlad översättning på svenska. Översättningsarbetet har pågått sedan 2002 och ett tjugotal forskare har varit inblandade. Förlag: Bibelakademiförlaget

Kamilla Skarström Hinojosas doktorsavhandling *A synchronic approach to the Serek ha-Yahad (1QS): from text to social and cultural context* (2016) handlar om en av Dödahavsrollarnas texter, *Gemenskapsregeln*.

venska

Många, inte bara religiösa fanatiker, väntade på världens undergång.

KAMILLA SKARSTRÖM HINOJOSA

Vilka var då de människor som skrev och samlade på de skrifter som hittats i Qumran? Ett svar på frågan finner man i en av de mer intakta texterna, *Gemenskapsregeln* (1QS), som Kamilla Skarström Hinojosa byggt sin doktorsavhandling på.

- Tidigare forskare har beskrivit gruppen som en judisk sekt som man efter en provoperiod kunde bli invigd i och även uteslutas från om man överträdde buden. Männen levde asketiskt, var besatta av renhet, förkastade allt världsligt, och väntade på det krig som skulle förgöra alla orättfärdiga. En ny skapelse skulle då uppstå, ledd av inte mindre än tre Messias: en kung, en präst och en profet.

SEKTEN HAR BESKRIVITS som en ganska obehaglig grupp fanatiker, men Kamilla Skarström Hinojosa påpekar vikten av att försöka sätta sig in i det sociala och kulturella sammanhang en text kommit till i.

- *Gemenskapsregeln* handlar inte så mycket om rituell renhet utan om att skapa ett samhälle med en fungerande social interaktion. Konflikter ska lösas direkt, annars eskalerar de, man ska lära sig att inte brusa upp utan vara tålmodig. Det gäller att hela tiden vara vaksam på sin egen inre splittring och välja den goda, helande sidan hos sig själv. För att göra det måste man ha stöd av gruppen, utan sammanhållningen går det inte. Den tid dessa skrifter författades under var dessutom apokalyptisk; många, inte bara religiösa fanatiker, väntade på världens undergång.

Somliga forskare har identifierat gruppen i Qumran med de esséer som de samtida historieskrivarna och filosoferna Josefus, Filon och Plinius har beskrivit. Det finns även teorier om att kristendomen har sitt ursprung i Qumran.

- Det finns också de som tror att Dödahavsrollarna egentligen är tempelskrifter som räddats undan förstörelsen av Jerusalem år 70. Det skulle i så fall förklara den väldiga mängd texter som påträffats, och är förstås en spännande tanke.

Bibelforskning i Sverige handlar annars mest om de texter som finns med i den lutherska bibeln.

- Det tycker jag är en konstig avgränsning, förklarar Kamilla Skarström Hinojosa. Bibeln har haft ett oerhört stort inflytande på vår västerländska kultur vilket förstås gör den intressant att studera. Men det finns många texter som är samtida med dem som ingår i vår svenska bibel, bland annat judiska och gnostiska skrifter, och dessa är förstås jättespännande för att förstå den tid då bibeln skrevs. ■

Hatten på för våra nya doktorer!

DOKTORSPROMOTIONEN ÄR universitetets främsta högtid, där nyblivna doktorer hyllas för sin forskning.

- I en tid som präglas av ökat kunskapsförakt, hat och hot är vår roll som universitet viktigare än någonsin, sade rektor Eva Wiberg i inledningstalet.

Temat för årets doktorspromotion var yttrandefrihet, något som därför genomsyrade hela promotionen.

Dagen började med att nye prorektor Mattias Goksör stod i entrén iförd sin gröna kappa och hälsade alla välkomna. När de 500 gästerna slagit sig ner i kongresshallen på Svenska mässan och klockan slagit tre började studenter från Högskolan för scen och musik att spela Mozarts Marsch D-dur, K189. Processionen, med bland andra rektor, dekaner, studenter och doktorer, gick högtidligt ner på scen och intog sina platser.

PRESENTATÖRERNA Monica Danielsson och Mattias Ermedahl hälsade välkomna med att doktorerna nu skulle flyttas upp på den "akademiska parnassen". Totalt var det 148 doktorer och 13 hedersdoktorer som promoverades. Drygt hälften av doktorerna var från Sahlgrenska akademien. 65 procent var kvinnor, den yngsta doktorn var 29 år och den äldsta 70 år.

- Samtidigt är sju av tio professorer män. Att få till en balans är en kvalitetsfråga och vi ett uppdrag att arbeta med integrerad jämställdhet, sade Eva Wiberg.

En efter en tog fakulteterna plats på mitten av scenen för att promovera sina hedersdoktorer och doktorer. Genomförandet var högtidligt där promovenden

Nils Hanson höll tal under banketten.

talade latin, diplom delades ut och fanfarer blåstes när doktorerna skulle ta på sig sina hattar eller lagerkransar.

Passande för årets tema var att Nils Hanson, ansvarig utgivare på SVT:s Uppdrag granskning, blev hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. Han höll även under banketten där han belyste vikten av granskande journalistik, och talade om vilken hård press den är under.

TOTALT VAR 37 långbord med vita dukar uppdukade. I den stora bankettsalen hängde blåa ljuskronor i taken som likt istappar sträckte ner över borden och skapade en sober stämning.

Under kvällen hölls flera tal som hyllade forskningen och den viktiga roll som universitetet har i samhället. Landshövdingen för Västra Götaland, Anders Danielsson, höll delar av sitt tal på italienska och som han riktade till Eva Wiberg, professor i italienska. Dock låg fokus alltid på huvudpersonerna, de nyblivna doktorerna.

- Vi måste göra motstånd och värna fakta, leverera högklassig forskning och utbildning och ge studenterna rätt verktyg så att de kan utvecklas till kritiskt tänkande, analytiska och demokratiska medborgare, sade Eva Wiberg.

Text: **PETER SUNDBERG ÅBRANDT**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

Från vänster: Marie Eckerström, Michaela Dellenmark-Blom, Monika Davidovic, Annika Dahlgren och Amal Dafar.

Vad är det bästa med din forskning?

Sara Wallström
vårdvetenskap,
Sahlgrenska akademien

– Att jag får studera något som är nästan helt utforskat. Att jag får hjälpa patienter och göra deras livsvillkor bättre.

Monika Davidovic
medicinsk vetenskap,
Sahlgrenska akademien

– Att jag får fördjupa mig och ägna mer tid åt ett ämne. Det utvecklar mitt sätt att tänka och jag lär mig andra saker.

Erica Nordlander
sociologi, Samhälls-
vetenskapliga fakulteten

– Att jag får visa på mekanismerna som är med och skapar social ojämlikhet i samhället.

Martin Kasá
teoretisk filosofi,
Humanistiska fakulteten

– Att få kombinera filosofi och matematik genom att syssla med logik. Stringensen i matematiken med allvaret inom filosofin.

Anders Thornell
medicinsk vetenskap,
Sahlgrenska akademien

– Att få skapa kunskap. Som student läser du in kunskap, som forskare skapar du fakta. Plus all glamour naturligtvis.

Hur ska GU hantera nazister?

Tänk om en av universitetets lokaler bokas i syfte att debattera nazism och Jörgen Fogelklou, Sverigedemokraternas ordförande i Göteborg, bjuds in.

DEN 30 SEPTEMBER arrangerades en nazistdemonstration nära bokmässan. Dagarna före letade vi efter något arrangemang att ställa oss bakom bland alla som anordnades mot nazism och främlingsfientlighet. Men i listan hittade vi varken Göteborgs universitet eller Göteborgs Förenade Studentkårer.

Vi bestämde oss för att fråga rektor och jag skrev ett e-brev. Svaret kom snabbt. I det framgick att det inte fanns någon plan att agera gemensamt från universitetets sida. Däremot påpekades att enskilda GU-forskare deltar i olika arrangemang. Det är fullt förståeligt att denna fråga kom plötsligt för en nyutträd rektor, men det hindrar inte att Eva Wiberg hade kunnat ta tillfället i akt att profilera sig.

EFTERÅT HAR FRÅGAN diskuterats i olika sammanhang på jobbet, vi är inte eniga i vilket det bästa förhållningssättet är, men vi är alla oroad.

Vad gäller individuellt engagemang, som rektor lyfter fram, kan jag själv känna viss olust att som enskild forskare göra mig hörd i dessa sammanhang, speciellt när personer som gjort liknande aktioner har blivit trakasserade på olika sätt.

En av mina kolleger menar att universitetet

ska bidra till bildning, så att människor blir skolade att själva, på ett initierat sätt, kunna argumentera övertygande och välja hur de ska agera. Å andra sidan är trenden att det satsas mindre på humaniora, bildning, som har ett värde i sig och istället mer på professionell yrkesutbildning.

I DEN ALLMÄNNA debatten om hur antidemokratiska krafter ska bemötas kan man framför allt se två förhållningssätt: det ena är att med tystnad nonchalera de antidemokratiska krafterna, det andra är att med gemensamt motstånd klart och tydligt visa var man står och vad man tycker.

Tänk om en av universitetets lokaler bokas i syfte att debattera nazism och Jörgen Fogelklou, Sverigedemokraternas ordförande i Göteborg, bjuds in. Vad händer då? Kommer rektor, i likhet med Sigbrit Franke vid Umeå universitet, att klart deklarera att dessa åsikter inte är välkomna innanför universitetets väggar? Eller kommer hon att lita på att GU:s anställda, tillsammans med studenterna, tar striden för vår demokrati? Eller ska vi bara sköta vårt?

**CAROLINA BERGGREN,
ANN-KATRIN SWÄRD, ANNA REHN**

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Replik: De hör inte hemma här på GU

I SITT DEBATTINLÄGG reflekterar Carolina Berggren, Ann-Katrin Swärd och Anna Rehn kring hur antidemokratiska krafter bäst ska bemötas. Det är en viktig fråga som behöver hållas levande och som är ständigt aktuell.

I en tid av ökat kunskapsförakt, desinformation, hat och hot är vår roll som universitet viktigare än någonsin. Vi måste värna fakta, försvara yttrandefriheten och bekämpa antidemokratiska strömningar. Det gör vi bäst genom vårt grunduppdrag - forskning, utbildning och samverkan men också genom att ge våra studenter rätt verktyg så att de kan utvecklas till kritiskt tänkande, bildade och demokratiska medborgare.

Som den öppna samhällsaktör universitet vill vara, kan vi ibland hamna i svårhanterliga situationer. Debattörernas fråga om vad som händer om någon bokar våra lokaler för att debattera nazism och samtidigt bjuder in

en ledande företrädare för Sverigedemokraterna, kan vara en sådan.

Min utgångspunkt är att vi ska kunna diskutera nazismen, hur avskyvärda dess idéer än är, just för att vi värnar åsikts- och yttrandefriheten. Om sådana diskussioner ska föras i universitetets lokaler ska de dock ske under ordnade former. Vi har en policy som reglerar detta.

Men jag är bestämd på en punkt. Odemokratiska rörelser hör inte hemma här och får inte hyra våra lokaler. För partier som är demokratiskt valda finns däremot den möjligheten. Viktigt att säga är dock att vi alltid gör en individuell prövning, då det inte finns någon automatisk rätt för utomstående parter att

hyra universitetets lokaler för opinionsbildande verksamhet.

EVA WIBERG
REKTOR

Är vi bättre än vi tror?

Är Göteborgs universitet en stigande publiceringsstjärna? Ja, om man ska tro Times Higher Educations nya alternativa ranking.

TIMES HIGHER EDUCATIONS nya lista tar fasta på vilka universitet som står på tröskeln till att få ett bredare erkännande för sin forskning. THE kallar dessa lärosäten "små superstjärnor med en ljus framtid". Listan toppas av tyska Charité - Universitätsmedizin Berlin, och den superstjärna som rankas högst av alla lärosäten i Norden är Göteborgs universitet, på plats 9 i världen. Det är betydligt bättre än den plats som GU fick i den stora rankingen (198).

- Vi är bättre än vårt rykte, men man ska inte fästa så stor vikt vid placeringen i denna lista,

säger utredare Magnus Machale-Gunnarsson. Vi har jättebra citeringssiffror och fantastisk forskning, vilket inte slår igenom i rankingar som till stor del bygger på anseendeundersökningar.

Totalt omfattar listan 150 lärosäten som THE kallar "effective publishers". Gemensamt för dessa är att de ofta är hem för ett mindre antal världsledande forskare inom vissa discipliner, men som på grund av att de varken är stora eller anrika inte skapat sig ett globalt anseende. Dessa lärosäten tenderar också att få betydligt högre poäng i genomsnitt när det gäller citeringar än andra, men när dessa poäng vägs samman med undervisning och forskning, som påverkas av lärosätenas rykte, landar slutpoängen på betydligt mer blygsamma nivåer.

Rekryteringsresa till Indonesien

DEN 1-7 NOVEMBER var GU, tillsammans med 14 andra svenska lärosäten, i Indonesien för att öka intresset för studier i Sverige. Bland annat ingick medverkan i tre stora utbildningsmässor i tre städer, besök hos Universitas Indonesia och Universitas Gadjah Mada samt en alumnträff i Jakarta. Resan samordnades av Svenska institutet och svenska ambassaden i Jakarta.

- Indonesien har ett stort internationellt stipendieprogram där GU är ett av flera utvalda lärosäten, förklarar Martina Sjövind, på Kommunikationsenheten vid GU.

Foto: ANDERS SIMONSEN

James Moran

Galenskap inför rätta

"TO BE DESTROYED" stod det på ett antal lådor i källaren till domstolsbyggnaden i Trenton, New Jersey, när James Moran, historiker vid University of Prince Edward Island, Kanada, var på besök. Lådorna visade sig innehålla cirka 3 500 buntar protokoll över rättegångar från 1800-talet om människors mentala hälsa.

- Här fanns exempelvis berättelsen om James Baremore, en gång en framgångsrik affärsman, som hade blivit alkoholist och så småningom dömdes inkapabel att ta hand om sig själv. Det var hans egen hustru som vittnade mot honom, vilket dock inte verkar ha lett till något agg dem emellan. Efter fem år på mentalsjukhus förklarade domstolen honom frisk igen.

James Moran har också undersökt brittiska galenskapsrättegångar.

- Ett exempel är Anne Ashe som 1702 förklarades oförmögen att ta ansvar för sig själv. Under en kurortsvistelse blev hon dock förälskad och gifte sig. Hennes mor försökte få giftermålet ogiltigförklarat men kyrkan vägrade. Själv menade Anne att hennes påstådda galenskap bara varit ett sätt att lägga beslag på hennes förmögenhet.

Föreläsningen hölls den 25 oktober som en del i ett symposium om medicinsk humaniora, arrangerat av institutionen för historiska studier.

Från Berlinmuren till Otterhällan

Riva ner den helt och hållet eller kanske bevara en bit för eftervärlden? Det var frågan efter Berlinmurens fall för 28 år sedan.

– Jag jobbade då för myndigheten för minnesmärken i Berlin och fick i uppdrag att försöka hitta svaret. Och det visade sig bli min stora chans i livet, förklarar Gabi Dolff-Bonekämpe, gästprofessor vid institutionen för kulturvård.

Text: EVA LUNDRÉN Foto: JOHAN WINGBORG

GABI DOLFF-BONEKÄMPE, professor i kulturminnesvård vid Berlins tekniska universitet, beskriver sig själv som något av en hybrid: intresserad av konst, arkeologi, historia, migration, bevarande- och återuppbyggnadsfrågor, sambandet mellan en byggnad och dess materiella och sociala omgivning, och väldigt mycket annat. Och hon verkligen älskar hus, både att se på, ta på och lära sig så mycket som möjligt om. Nu är hon i Göteborg som gästprofessor i fyra månader.

– Jag har förberett mig noga, bland annat genom att köpa både en tålig kappa och ett nytt paraply. Jag har redan hunnit promenera runt i olika delar av staden och min plan är att åka spårvagn till alla ändstationer och på så sätt besöka förorterna också. Det ovala huset på Stora Otterhällan tycker jag är ett fantastiskt exempel på skandinavisk efterkrigsarkitektur, i Johanneberg finns en villa som får mig att tänka på Bullerbyn och nyligen besökte jag också Gunnebo slott, vilket var en alldeles underbar upplevelse.

Foto: WIKIMEDIA COMMONS

Göteborg har ett gammalt fint kulturarv, menar Gabi Dolff-Bonekämpe. När jag påpekar att Berlin, som är från 1200-talet, har ett betydligt äldre arv, förklarar hon att det gamla där ju knappt finns kvar.

– Vi har två medeltida kyrkor och ett medeltida kapell men så mycket mer är det inte.

Berlin är annars en idealisk plats för den som intresserar sig för snåriga frågor om vilken historia som är värd att bevara och vem som ska bestämma det.

– **JAG BÖRjade ARBETA** vid myndigheten för minnesmärken (das Landesdenkmalamt) i Berlin cirka ett och ett halvt år före murens fall. Att resa mellan Västberlin och Västtyskland var en fullständigt absurd upplevelse: köerna på motorvägen var så långa att man, när man närmade sig gränskontrollen, fick stänga av motorn och knuffa fram bilen den sista biten, annars hade man blivit förgiftad av alla avgaser. För att inte verka misstänkt måste man ha ett helt neutralt ansikte vid gränsövergången och sedan köra raka vägen genom Östtyskland, med bara ett fåtal möjligheter att ta en paus.

På västsidan var Berlinmuren inget annat än en stenvägg, fullklottrad med graffiti. På östsidan däremot fanns ytterligare en mur och däremellan ett ingenmansland med minor och vaktorn.

Murens fall den 9 november 1989 innebar inte bara att Berlin och Tyskland återförenades, förklarar Gabi Dolff-Bonekämpe. Det betydde också att myndigheter och offentliga organisationer från öst och väst måste börja samarbeta. Exempelvis om vad man skulle ta sig till med det som fanns kvar av muren.

– Jag kommer ursprungligen från Münster och ett skäl till att jag fick uppdraget att ta mig an murens öde

”Berlinmuren – min chans”

Namn: Gabriele ”Gabi”
Dolff-Bonekämpe.

Jobbar som: Professor i
kulturminnesvård (Denkmal-
pflege) vid Berlins tekniska
universitet.

Aktuell: Gästprofessor vid
forskningsklustret Curating
the City inom Centrum för
kulturarvsstudier. Vård är
institutionen för kulturvård och
finansieringen kommer från
Riksbankens Jubileumsfond.

Gabi Dolff-Bonekämpe
är gästlärare vid institu-
tionen för kulturvård hela
hösten.

var kanske att jag, till skillnad från infödda berlinare, kämpade för att bevara det som fanns kvar av den. För hur ska vi annars få nya generationer att förstå att Berlin en gång varit en delad stad?

En annan viktig fråga var vad man skulle göra med alla monument som ingen längre ville ha, förklarar Gabi Dolff-Bonekämpe.

- Det fanns dock ingen folklig vrede gentemot de socialistiska minnesmärkena. Det beror bland annat på att flera av dem har ett stort konstnärligt värde, som Fritz Cremers monument över spanska inbördeskriget eller hans Jesusfigur som sliter av sig törnekronan. Men ett särskilt verk ville den nya kristdemokratiska regeringen få bort: den 19 meter höga Leninstatyn i röd granit.

Statyn styckades därför i 130 bitar och transporterades bort till hemlig ort.

- MEN HEMLIGHETER KAN inte bevaras för evigt. Så småningom visade det sig att myndigheterna ändå visste var huvudet var nergrävt och nu finns det utställt, liggande på sidan, på Zitadelle Spandau i Berlin.

Att bevara eller riva, bygga nytt eller återuppbygga gammalt, har blivit frågor som alltmer engagerat Gabi Dolff-Bonekämpe.

- Jag kämpade i 17 år för att bevara Palats der Republik i Berlin, men den revs och nu återuppbyggs istället Berliner Schloss. Sådant har ingenting med bevarande av kulturarv att göra.

Vems kulturarv förresten? Det var en fråga Gabi

Dolff-Bonekämpe diskuterade med sina studenter när de vandrade runt i Gdansk under ett besök 2009, bland hus vars fasader byggts upp för att likna de medeltida byggnader som förstörts under kriget.

- STADENS INVÄNARE deporterades efter kriget och istället flyttade nya människor in, från östra Polen. Hur kändes det för dem att börja bo i andra människors minnen? Och återigen lever vi i en tid då människor tvingas lämna sina hem och flytta någon helt annanstans. Vad betyder det för dem att bo i hus byggda av okända och gå runt i kvarter som bär på en historia som inte är deras egen? Den 7-8 december kommer jag att hålla en workshop här med studenter från både GU och Tyskland där vi ska diskutera hur topografin för människors olika sorters förflutna kan se ut.

Inte minst hoppas Gabi Dolff-Bonekämpe att då kunna ha ett seminarium i Gunnebo slott.

- Jag tror att de tyska studenterna kommer att bli lika upprymda som jag är över att få tillbringa en tid vid institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet. I Tyskland handlar kulturarvsforskning antingen om arkitektur eller om konsthistoria. Här i Göteborg samarbetar historiker, konstvetare, etnografer, kemister, tekniker och alla möjliga andra experter inom en mängd olika områden. Det är väldigt inspirerande och jag känner inte till någon liknande samverkan någon annanstans. ■

Men särskilt ett verk ville den kristdemokratiska regeringen få bort: den 19 meter höga Leninstatyn i röd granit.

Ny på jobbet

(ej adjungerade eller seniora professorer eller docenter)

Lena Apler, grundare och styrelseordförande i Collector, har utsetts till ny innehavare av Assar Gabrielssons gästprofessur i tillämpad företagsledning. Hon är bland annat engagerad i ett antal innovativa tillväxtföretag i fintechbranschen, både som privat affärsängel och genom Collector Ventures.

Riccardo Audisio är ny gästprofessor i kirurgi med inriktning bröstcancer.

Ulrika Beckman är ny biträdande forskare i vetenskapsteori.

Christina Berg är ny professor i kostvetenskap. Hon forskar bland annat om vilka faktorer som påverkar livsmedelsval och kostvanor.

Malin Celander, professor i zoologi, har av rektor utsetts till ordförande i rådet som utreder oredlighetsärenden. Hon var tidigare vice ordförande. Rådet för ärenden om utredning av misstänkt oredlighet i forskning, konstnärlig forskning eller utvecklingsarbete utreder på rektors uppdrag misstänkta fall om forskningsfusik.

Ben Clarke är ny universitetslektor vid institutionen för tillämpad IT.

Ulf Blossing är ny professor i pedagogik. Han är bland annat ledare för PAGE, Porver and agency in education.

Thomas Erhag är ny professor i offentlig rätt. Han intresserar sig bland annat för

Europarättens inverkan på nationella offentliga rättsliga områden som präglas av svag europarättslig kompetens.

Gustavo Fernandez Walker är ny forskarasistent i filosofihistoria.

Clément Fontan är ny postdoktor i praktisk filosofi. Han forskar om finansiell etik.

Richard Fröberg är ny universitetsadjunkt på institutionen för tillämpad IT.

Mattias Granberg Olsson är ny doktorand i logik.

Pavel Gregorić är ny gästforskare vid forskningsprogrammet Representation and Reality. Han är docent vid universitetet i Zagreb och publicerar främst inom områdena ateism, religionsfilosofi och religionskritik.

Maja Gunn är ny professor i konsthantverk med inriktning textil.

Kent Gustavsson är ny vikarierande universitetslektor i praktisk filosofi.

Gunilla Hellén är ny personalhandläggare på Högskolans för design och konsthantverk.

Måns Henningson är ny prefekt på institutionen för fysik, samt ny professor i teoretisk fysik. Han har tidigare varit verksam på Chalmers.

Erik Joelsson är ny vikarierande universitetslektor i vetenskapsteori.

Annica Kronsell är ny professor i samhällsvetenskapliga miljöstudier.

Ulrich Lange är ny professor i kulturvård, särskilt bebyggelsehistoria.

Vladislav Maraev och **Sylvie Saget** är nya doktorander vid CLASP – Centrum för språkvetenskap och sannolikhetsstudier.

Patrik Möller är ny vikarierande universitetsadjunkt i vetenskapsteori.

Martin Schwellnus är ny gästprofessor i idrottsfysiologi.

Mikaela Starke är ny professor i socialt arbete. Hon forskar om barn, unga vuxna och föräldrar och deras upplevelser av vardagen.

Alice Srugies är ny universitetslektor på institutionen för tillämpad IT.

Adrian Walsh är ny gästforskare i praktisk filosofi knuten till Financial Ethics-projektet.

Martin Wiklund är ny vikarierande universitetslektor i vetenskapsteori på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Han är för närvarande engagerad i projektet *Historiska lärdomar som bruk och missbruk*.

Ida Östenberg, docent i antikens kultur och samhällsliv, är mottagare av årets Humtankpris. Hon får priset för sitt synliggörande av "den humanistiska kunskapens värde i samhällsdebatten genom sina bidrag i såväl traditionella som i sociala medier". Ida Östenberg är även nominerad till databasen AcademiaNet. Databasens syfte är att lyfta excellenta kvinnliga forskare.

Kerstin Albertsson Wikland, seniorprofessor i pediatrik tillväxtforskning, har tilldelats Andrea Prader-priset som ett "erkännande

av hennes framstående ledarskap och livslånga gärning inom utbildning och forskning, och stora insatser på området pediatrik endokrinologi". Andrea Prader-priset delas årligen ut av den europeiska organisationen för pediatrik endokrinologi, ESPE, och är dess mest prestigefyllda pris inom barnendokrinologi.

Jenny Tunedal, lärare och programansvarig för Litterär gestaltning, är nominerad till Augustipriset. Hennes roman *Rosor skador* handlar om Alzheimers sjukdom. Vinnaren koras på galan den 27 november.

Eva Halvarsson har fått Handelshögskolans pris Pro Studio et Scientia. Hon får utmärkelsen för att hon under lång tid och med stort personligt engagemang har bidragit till Handelshögskolans utveckling.

Anslag

Marie Eneman har fått drygt 3,3 miljoner kronor från Forte för det treåriga projektet *Kameraövervakad yrkesutövning och ansvarsutkrävande – en studie om den svenska polisen*.

Cecilia Grönberg har av Vetenskapsrådet beviljats 2,5 miljoner kronor för projektet *Den utvidgade boken (stratigrafi, materialitet, lokalitet – för materialspecifika metodologier)*.

Frank Götmark, professor i ekologisk zoologi och naturvårdsbiologi, har av Global Challenges Foundation i Stockholm tilldelats ett anslag på 5 miljoner kronor. Han får pengarna

för studier kring befolkningsfrågan, exempelvis hur länder fungerar som har en befolkningspolitik som gynnar miljö, människor, framgångsrik familjeplanering och internationell migration. Frank Götmark samarbetar med Philip Cafaro, professor i miljöetik vid Colorado State University, USA.

Marica Ericson är en av två forskare vid institutionen för kemi och molekylärbioologi som fått finansiering av Stiftelsen för strategisk forsknings satsning på nya industridoktorander. Hon arbetar med projektet *Hudtillväxt och sårläkning – nya testmetoder*, i samarbete med företaget Medibio AB.

Den andra industridoktoranden är **Gisela Brändén** som får bidrag för projektet *En ny metod för att hitta lovande läkemedelsmolekyler*, i samarbete med företaget Astra Zeneca.

Evenemang

Seminarie serie: Hållbar matkonsumtion för klimat och hälsa
13 november
Målkonflikt klimat och hälsa – kött i maten, miljöpåverkan, ungas järnbehov och järnets biotillgänglighet
Program finns på www.iki.gu.se.

4 december
Hållbar matkonsumtion för klimat och hälsa – flaskhalsar och utvecklingsmöjligheter
Program finns på www.iki.gu.se.

22 november kl 13.00–16.30
Lärofortbildning om jämställdhet
Välkommen till en serie lärofortbildningar om de globala målen för hållbar utveckling där forskare från Chalmers och Göteborgs universitet inspirerar och be-

rättar om ett av målen utifrån sin forskning och visar på vilket sätt vetenskapen kan bidra till att uppnå målet. Därefter leder pedagoger från Universeum och Världskulturmuseet workshoppar om hur man kan arbeta vidare med målet i skolan. Vid höstens andra tillfälle handlar det om mål 5: *Jämställdhet – uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt*. Fortbildningen vänder sig till lärare från förskola, grundskola och gymnasium och arrangeras av GMV i samarbete med Universitets- och högskolerådets verksamhet Den Globala Skolan, Universeum och Världskulturmuseet.
Plats: Världskulturmuseum, Södra vägen 54.

Aha-festival
Hur ser mötet mellan konst och vetenskap ut? Det kan den som besöker Aha-festivalen lära sig mer om. Festivalen innehåller workshoppar, föreläsningar, diskussioner samt musik- och dansuppträdanden. Avsikten är att utvidga vetandets gränser genom kunskapsbildande experiment. Vårdar är institutionerna för arkitektur och fysik. Medverkar gör bland annat medarbetare och studenter vid Konstnärliga fakulteten.
Plats: Kårhuset, Chalmers.
Tid: 20–23 november
Fri entré.
Mer information: www.ahafestival.se.

28 november kl 12.15–13.00
Filterbubblor och ekokammare
Hur användning av sociala medier påverkar människors världsbild och polarisering mellan politiska grupper. Peter Dahlgren, JMG.
Plats: Samvetet, Sprängkullsgatan 19.

Fredrik Pleijel, institutionen för marina vetenskaper, ställer ut tio bilder på havsborstmaskar på Fotografiskas höstsalong. Utställningen pågår fram till 3 december.

Världsfilosofidagen 16 november

Den 16 november firas världsfilosofidagen på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. John Eriksson och Anna-Sofia Maurin kommer att berätta om filosofi som begreppslogisk ingenjörskonst och om metafysik. Världsfilosofidagen instiftades av Unesco och firas världen över den tredje torsdagen i november.

När? 16 november, kl. 17-18
Var? T219, Gamla Hovrätten, Olof Wijks-gatan 6.
<http://flov.gu.se/aktuellt/Kalendarium/aktuellt-detalj/?eventid=70136565939>.

Nya böcker

I boken *Public service-TV – vårt offentliga rum*. En utvärdering granskar **Kent Asp** Sveriges Television mot bakgrund av 40 års forskning och med utgångspunkt från public servicebegreppet och vad som sägs i sändningstillstånden. Han kommer fram till att SVT i stora drag har uppfyllt sitt public serviceuppdrag.

Livet i villaträdgården
Ett eget utomhus är titeln på en bok om vad människor gör i sin trädgård, ett ganska utforskade område för vetenskapen.

– I trädgården samspelar människor med växter och andra organismer, förklarar Katarina Saltzman, forskare i kulturvård, som varit bokens projektledare. Övriga författare är Carina Sjöholm, Lunds universitet, samt Allan Gunnarsson, SLU.

Undersöka och utveckla undervisning

Boken erbjuder autentiska exempel på hur beprövad erfarenhet och utbildningsvetenskaplig forskning kan användas som stöd för utveckling av såväl undervisning som didaktisk kunskap. Detta sker genom att forskare och lärare möts i så kallad didaktisk utvecklingsdialog om konkreta undervisningsfall. Redaktörer är Anette Olin, GU, samt Jonas Almqvist, Uppsala universitet, och Karim Hamza, Stockholms universitet.

Slav eller hjälte?

Hur skildras tjänstemannen i skönlitteraturen? Det beror förstås på vilken sorts tjänsteman det handlar om. Konflikten mellan att göra rätt enligt lagboken och göra det moraliskt rätta är ett av många ämnen, liksom spänningen mellan prästens tjänstemannauppdrag och hans gudomliga kallelse. I antologin *Tjänstemannen i skönlitteraturen* bidrar 21 författare. Redaktörer är Anders Björnsson och Björn Rombac, förlaget är Santérus.

Bok om NPM

New Public Management – ett nyliberalt 90-talsfenomen? är titeln på en bok där Tomas Karlsson, Förvaltningshögskolan, förklarar detta aktuella begrepp.

Boken är en kursbok, men även avsedd för politiker, beslutsfattare och journalister. Tanken är att den ska gå att läsa även om man inte tagit några akademisk poäng, och är därför skriven på ett enkelt språk.

– Jag ser ett behov av att även allmänheten kan ta del av den.

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Vem är Fredrika Lagergren Wahlins förebild?
2. Vad heter rektorn vid universitetet i Belgrad?
3. Hur gammal var den äldsta respektive yngsta nya doktorn vid årets doktorspromotion?
4. Om vad handlar den tvååriga utställning som Kungliga biblioteket planerar i Japan?
5. Vad är ORE förkortning på?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är: **Christin de Flon**, personalhandläggare, institutionen för didaktik och pedagogisk profession
Anna Mybeck, IT-avtalsansvarig, IT-enheten, **Lisa Ternerstål**, antagningshandläggare, Sektionen för antagning.
 GU Journalen gratulerar vinnarna!

Förra numrets rätta svar: **1.** Odontologi vid GU hamnar på plats 26 i världen, enligt Shanghai-listans ämnesrankning. **2.** SOM-institutets senaste enkät skickas till 31 400 personer. **3.** Den grupp som anser att människan kan liknas vid ett dödligt virus kallas Gaia Liberation Front. **4.** Man kan köra drygt 14 mil på en laddning med GU:s nya elbil. **5.** Cirka 88 miljoner ton mat slängs årligen inom EU.

Bakar för hela Sverige

En centimeterstor semla som tillreds med hjälp av mikroskop, det var Bradley Peters sätt att bli antagen till tv-programmet *Hela Sverige bakar*.

Till vardags är han postdoktor vid institutionen för biomedicin.

Men på lediga stunder är det prinsessstårta som gäller.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

NÄR GU JOURNALEN besöker avdelningen för medicinsk kemi och cellbiologi är Bradley Peter just i färd med att glasera en vallmokaka som han sedan bjuder sina kollegor på.

- Jag använder vaniljstång istället för vaniljsocker och vispar smeten i åtminstone tio minuter för att den ska bli mjuk och fluffig. Och istället för gul karamellfärg har jag lagt citronskal i glasyren, förklarar han.

Det var kollegan Louise Jenninger som tipsade honom om tv-programmet och hjälpte till med ansökan.

- Eftersom jag ursprungligen kommer från Johannesburg och bara har bott i Sverige i två år var jag först lite osäker på om min svenska verkligen var tillräckligt bra för ett tv-program. Men det var inga problem, visade det sig.

PROGRAMMET SPELADES IN i somras på Taxinge slott utanför Södertälje, berättar Bradley Peters.

- Inspelningarna tog sammanlagt cirka en månad och var fruktansvärt stressiga med kameror överallt och en jury som hela tiden hade ögonen på en. Vi var fjorton personer som tävlade, alla med olika bakgrund, som exempelvis en sjuksköterska, lärare, revisor, sjöman och apotekschef.

Tävlingen består av två utmaningar.

- Det första momentet har ett tema, som småkakor eller mjuka kakor, och så länge man håller sig till det får deltagarna baka vad de vill. Den andra utmaningen är svårare; man får inte veta något i förväg utan ska plötsligt klara av att baka exempelvis apfelstrudel eller en japansk misokaka. Det gällde att göra exakt som det stod i receptet så för mig kändes det nästan som att vara på kemilabbet på jobbet.

Recept på Bradleys vallmokaka

100 g smält smör
4 dl vetemjöl
2 tsk bakpulver
vaniljstång
4 ägg
2,5 dl socker
2 dl crème fraiche
en burk blå vallmofrö (45 g)
finrivet skal från 1 citron
0,5 dl citronsaft

Citronkräm
3 dl florsocker
2 msk citronsaft
vallmofrön

Sätt ugnen på 175 °C. Smörj och bröa en kakform. Vispa ägg och socker cirka 10 minuter. Sikta ner mjöl, bakpulver och vaniljsocker, sedan smör samt crème fraiche. Vispa ner vallmofrö, citronskal och saft. Häll i formen och grädda cirka 50 minuter. Låt svalna. Blanda ingredienserna till krämen, bred på och strö över vallmofrö.

Bradley Peter bjuder sin institution på vallmokaka.

Intresset för bakning kommer från Bradley Peters pappa.

- Han jobbade på ett bageri när jag var liten och lärde mig massor; när jag började baka hemma var det alltid han som fick smaka först. Det jag gillar mest är att dekorera bakelser, gärna med marsipan, och att baka prinsessstårta.

Att vara med i *Hela Sverige bakar* var roligt men också lärorikt, menar Bradley Peter.

- Dels lärde jag mig en hel del om svenska bakverk och har bland annat blivit sugen på att baka mer bröd. Men jag förbättrade också min svenska vilket förstärkte ökat mitt självförtroende. Dessutom blev vi alla som deltog i tävlingen riktigt goda vänner.

Finalen sänds den 12 december.

"Åldern är bara en siffra"

I oktober vann hon Göteborg Marathon och slog ett historiskt rekord.

Löpningen har blivit en levnadsstil för Karin Schön, 55 år, forskningslaborant på institutionen för biomedicin.

- JAG ÄR SÅ GLAD. Det var ju delvis tack vare legendaren Evy Palm som jag började springa, säger Karin.

Sedan hon fyllde 50 har det bara flutit på. Årets upplaga av Göteborg Marathon var även SM för veteraner, vilket hon hoppades vinna sin klass - damer 55. Men det gick långt över förväntan: Karin sprang från samtliga konkurrenter, unga som gamla, och tog hem hela damklassen på 3.03,04.

- Jag blev själv förvånad. Jag trodde att någon yngre skulle vara snabbare men det visar väl att åldern inte har så stor betydelse, säger Karin och skrattar.

Hon har även åldersrekordet på halvmaraton, satt på Göteborgsvarvet i maj, 10 000 meter och 3 000 meter (inomhus) samt vinster i åldersklassen på flera maraton runt i om världen, senast i Australien och på Hawaii.

Karin återupptog löpningen när hon var 50 efter att ha varit skadedrabbad i 45-års åldern.

- Jag fick operera knät och blev allt sämre, det kändes motigt. Men

när jag började med veteran tävlandet blev det åter igen kul. Sedan dess har det bara gått framåt. Det blir väl cirka 8 mil i veckan. Jag tränar varje dag, men inte bara löpning, utan också styrketräning, rullskidor och spinning.

Vad är det som driver dig?

- Det är så himla roligt och det är också en social grej. Jag tror att jag har en medfödd talang: bra syreupptagningsförmåga och ett starkt hjärta. Dessutom har jag haft turen att vara skadefri och jag är oerhört tacksam för att jag inte har några skavanker. Att tävla är jätteroligt, det är en morot.

Löpningen har en positiv effekt på jobbet, upplever hon.

- Jag känner mig piggare. Jag har inga känningar av onda axlar eller rygg. Det har säkert med löpningen och styrketräningen att göra. Jag håller mig frisk och tycker det är underbart att komma ut efter en lång arbetsdag. Det är inte roligt varje gång, men man ångrar sig aldrig efteråt.

Karin beskriver stunder av total lycka när hon springer, ofta ensam, i naturen.

- Jag minns att jag kom väldigt nära en örn en gång, den hörde mig inte.

Text: **ALLAN ERIKSSON**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

GUJournalen

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson
031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren
031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF
Johan Wingborg
070-595 38 01
johan.wingborg@gu.se

LAYOUT
Anders Eurén
031-786 43 81
anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se **Internet:** gu-journalen.gu.se
Upplaga: 5 200 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.
Adressändring: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. **Tryckeri:** Billes Tryckeri AB.

**NÄSTA
NUMMER**
UTE I MITTEN
AV DECEMBER

ÖGONBLICKET

VAD: Insamling av kläder, leksaker och böcker till barn i Kenya

VAR: Medicinareberget

VEM: Nyandia Wahome och Evelyn Vilkmán

NÄR: 16 oktober 2017

KORT BESKRIVNING:

Nyandia Wahome, Evelyn Vilkmán och Pär Hagander, som alla är administratörer på institutionen för biomedicin, ordnar en egen insamling till barn i en fattig förort till staden Nanyuki i Kenya. Nyandia Wahome brukar själv engagera sig för de fattiga när hon är hemma på besök i sitt tidigare hemland. Eftersom hennes syster nu ändå ska skeppa en container från Oslo till Nairobi får de tre kollegorna gratis transport av de saker de samlar in, som kommer att delas ut i jul i kyrkan i Muramatí.

Foto: Johan Wingborg